

**LA GUERRA DEL FRANCÈS EN UN POBLE DE
LA COMARCA DE L'ANOIA. «NOTAS» DEL
DR. PERE SOLANLLONCH, RECTOR DE PIEROLA.**

per JOSEP TÉRMENS SAMSÓ i
FRANCESC VALLS JUNYENT

I. INTRODUCCIÓ

Són molt nombrosos els escrits testimonials i les cròniques escrites per coetanis referents a la Guerra dita del Francès (1808-1814) que s'han publicat a Catalunya.

Comptem amb l'obra magna del pare Raimon Ferrer, *Barcelona cautiva...*, publicada a Barcelona en els anys immediatament posteriors a la guerra (1), amb les *Memorias de un menestral de Barcelona (1792-1864)*, en una edició de J. Coroleu de l'any 1888 (2), on són abundants les notícies sobre els fets esdevinguts durant la guerra, i amb incontables fragments del *Calaix de Sastre* d'en Rafel Amat i de Cortada, baró de Maldà, en els quals descriu les seves estades per diferents llocs de Catalunya durant el seu llarg pelegrinatge tot cercant refugi (3).

Existeixen testimoniatges menys coneguts, com per exemple, el diari de Mn. Isidre Serrat, rector de Comià (Osona), uns fragments del qual aparegueren en el número 23 de la revista *Ausa* l'any 1958 (4) i/o el del rector de Vallvidrera, Mn. Pau Sagau (5).

Fins i tot, en la nostra pròpia comarca, podem trobar gran quantitat d'exemples. Joan Segura transcriví parcialment en la seva *Història d'Igualada* (6), les memòries d'un altre capellà, Mn. Zoil Gibert, rector d'Olesa. L'any 1908 el setmanari igualadí *Sometent*, treia a la llum les notes d'en Ramon Brugués, pagès de Castellolí (7). I Antoni Carner i Joan Martí i Figueras, entre altres estudiosos igualadins, han treballat amb fragments de les breus ressenyes fetes per Mn. Francesc Morros en els llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria d'Igualada (8).

En aquest treball presentem una altra visió d'aquest episodi. Es tracta de les «notas» del Dr. Pere Solanllonch, rector de la parròquia de St. Pere de Pierola. Aquestes narracions ens aporten noves dades, tant pel que fa referència a la reacció d'un membre del baix clergat secular, per tant, d'un membre d'un estament privilegiat, davant la possible exportació per part de França dels ideals de la revolució de 1789, com a les conseqüències socio-econòmiques de la guerra en l'àmbit d'una petita comunitat agrícola. El nostre estudi, al qual segueix la transcripció de les «notas» del rector de Pierola, va encaminat a ressaltar aquests aspectes, a la vegada que pretén fer més entenedores les cròniques del Dr. Pere Solanllonch en situar-les en el context en què foren escrites. Tot això amb la fi-

1. FERRER, Raimon; *Barcelona, cautiva, o sea Diario exacto de lo ocurrido en la misma ciudad, mientras la oprimieron los franceses, esto es, desde 13 febrero de 1808 hasta el 28 de mayo de 1814*. Barcelona, 1815-1821. 7 vols.
2. COROLEU, J.: *Memorias de un menestral de Barcelona (1792-1864)*. Barcelona, tipografia La Vanguardia, 1888.
3. Joan Mercader en diversos dels seus nombrosos treballs sobre la guerra del francès transcriu gran quantitat de fragments del *Calaix de Sastre*, fins ara inèdit. En l'àmbit igualadí, cal destacar: MERCADER, Joan: «Pàgines igualadinas de un manuscrito histórico» a *Boletín de la Asociación Fotográfica de Igualada*, n° 44, Igualada, 1945.
4. FURRIOLS, Miquel: «Diari de mossèn Isidre Serrat (1796-1815)» a *Ausa*, n° 23, Vic, 1958.
5. SALLEN, Llorens: «Dietari de Mn. Pau Sagau, rector de Villvidrera (1808-1815)» a *Bolletí dels Arxius Parroquials* n° 1,2,3-4, Vallvidrera, 1908.
6. SEGURA, Joan: *Historia de Igualada*. Barcelona, Estampa d'Eugeni Subirana, 1907-1908. Vol. I pp. 593 i ss.
7. «Papers inèdits de la guerra de la Independència» a *Sometent*, n°s. 154, 155, 156, 157, 160, 162, 163, Igualada, 1908.
8. Per exemple, MARTÍ FIGUERAS, Joan: «Episodios de la Guerra de la Independència en Cataluña. Saqueos y destrucciones de Igualada por los franceses» a *II Congreso Histórico Internacional de la Guerra de la Independencia y su época*, Zaragoza, 1964 (separata).

nalitat d'arribar a una interpretació de la Guerra del Francès més propera als homes que la visqueren, i que restituí els fets més clàssicament anomenats «històrics»: incidents polítics, batalles, diplomàcia... en el conjunt de les vivències concretes i quotidianes d'uns homes que resten en l'anonimat. Es tracta, en definitiva, d'analitzar aquest esdeveniment en termes de transformacions econòmiques i socials, deixant de banda els tradicionals debats sobre herois i batalles (9).

II. L'AUTOR, L'OBRA I EL CONTEXT

1. ELS MANUSCRITS

Les narracions objecte del present estudi han estat extretes de l'arxiu parroquial de Pierola i foren escrites pel qui, durant la Guerra del Francès, en fou rector: el Dr. Pere Solanllonch. Cal dir, però, que no formen un bloc narratiu, sinó que estaven distribuïdes pels diferents llibres de l'arxiu, fent segons la naturalesa d'aquests, diverses funcions. Vàrem trobar relats als llibres sacramentals (la «nota» I era al llibre de baptismes; la «nota» II al llibre d'òbits, i la «nota» IX al llibre de confirmacions), al llibre de l'obra («nota» V), i a les llibretes de delmes («notas» III, IV, VI, VII, VIII).

Pel que respecte al tamany dels manuscrits, hem de dir que és molt variat: va des de la petita mida de 20,5 × 7,5 cm. de les llibretes de delmes, fins a la dels llibres de l'obra i de baptismes, 29 × 20,5 cm., passant per la dels llibres d'òbits i confirmacions, 20,5 × 14.

L'estat de conservació és òptim i la grafia, lletra rodona característica del segle XVIII, tot i ser de petit tamany, és molt clara i entenedora.

2. EL RECTOR I LES SEVES NARRACIONS

El Dr. Pere Solanllonch va néixer l'any 1745 (10) i va morir el 19 d'octubre de 1821 (11), després de trenta-sis anys de regir la parròquia de St. Pere de Pierola (12). Fou enterrat en l'església parroquial d'aquest poble, on s'hi conserva una làpida en record seu (13).

El 1809, després d'un any d'ocupació napoleònica, començà a escriure unes narracions sobre la guerra que transcendeixen la seva figura, ja que descriuen d'una manera molt particular aquest important episodi de la nostra història contemporània.

Aquestes narracions neixen amb l'excusa de justificar els sobtats canvis que

9. *La Junta de Subsistències dels corregiments de Lleida, Cervera, Talarn, Manresa, Igualada i Vic durant la Guerra del Francès (1809) (Actes i Correspondència)*. Igualada C.E.C.I. 1980. Especialment, «Estudi introductor» de J. Fontana. pp. 9-16. Veure també, FONTANA I LAZARO, Josep: «Qui va pagar la guerra del francès?» a *La Invasió Napoleònica*. Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 1981.

10. Vid. «Nota» IV.

11. A. parroquial de Pierola. Llibre VII d'òbits, f. 2: «Obit del Rnt. Dr. Pere Solanllonch. Als dinou octubre de 1821 en la parròquia de St. Pere de Pierola, bisbat de Barcelona, segons judici del metge, morí en plena apoplèxia o feridura lo reverent doctor Pere Solanllonch, rector que era de la present parròquia». També consta a A. Diocesà de Barcelona. Lligall de defuncions de sacerdots (1758-1858). Any 1821. Comunicació de la defunció del Dr. Pere Solanllonch.

12. A. Diocesà de Barcelona: *Liber Collationum*. Vol. 145-146. Any 1785, f. 480.

13. Aquesta làpida diu: «SVB HOC LAPIDE Rnt. Dr. P(etr)us SOLANLLONCH Ossa Quiescunt Qui Fuit P(ar)ro-cus Huius Parroquiae. Die Vicessima Oct(o)bris 1821».

la guerra causarà en els llibres parroquials (excessiva abundància d'òbits o batejats, dèficit en el llibre de l'obra) o les seves dificultats econòmiques, pròpies per altra banda, de qualsevol pagès, a les llibretes de delmes. Però tot partint d'aquí van molt més lluny, tant pel que fa a la seva finalitat, que s'insinua molt més profunda, com a la riquesa de la seva realització, on s'uneixen una clara vocació de cronista i la seva pròpia condició social d'eclesiàstic, amb el que això suposava de formació cultural i de control de l'economia del poble.

Amb aquestes narracions, l'autor, en el fons, pretén influir sobre el «benèvol lector» amb una violenta exposició de les seves idees antifranceses i patriòtiques. Per aconseguir aquest fi, el rector utilitza tots els mitjans que té al seu abast: empra tota mena de qualificatius i comparacions contra els francesos, exposa amb gran dramatisme les maldats que aquests realitzen pel país i mostra els fets polítics des d'un punt de vista restringit exaltant sempre els valors tradicionals. Tot això ho fa en un estil que possiblement s'assembla molt al que utilitzava en els sermons dirigits als seus parroquians, a qui, ben segur també devia pretendre conscienciar. No cal dir que en aquesta època el rector exercia gran influència sobre la gent del poble, tant pel seu poder econòmic com pel fervor religiós que aquell professava.

Amb tot, el que hem dit fins ara no ens explica el perquè d'una composició tant rica en el llenguatge i en l'exposició dels fets econòmics i polítics. Una primera resposta ens la dona el mateix rector quan confessa la seva vocació historiogràfica: «(...) vuy die 24 juliol 1813 en què fas la present nota, està amenant de tals enemichs, un no sé què, lo que ab lo temps se podrà escriurer per avís a la posteritat» (14), «Aquell que se ocuparà en referir tot lo que succehi en nostre Principat de Catalunya (...); crech que produhirà una història lamentable y que casi casi no se'n haurà llegida altre de més execrable, abominable. Però per ara me contento ab esta petita digressió (...)» (15). L'interès d'aquest personatge per descriure «a la posteritat» i explicar-se, a la vegada, tot allò que ha passat al seu voltant ja ens garanteix la qualitat d'aquestes narracions com a bon testimoni de l'època. Ara bé, per a arribar a comprendre la riquesa com a font històrica que posseeixen aquests manuscrits, hem d'afegir a aquesta afeció, les connotacions de la posició social del seu autor, les quals fan d'aquest personatge un observador privilegiat de la seva època. El fet que la parròquia rebés delme i primícia de gran part dels pagesos del terme feia que el rector estigués ben informat del volum de les collites, dels preus, dels guanys i de les pèrdues en el sector agrícola, dels problemes en la comercialització de productes tant importants per a Pierola com el vi, i en definitiva, de les fluctuacions de l'economia local. Però, per altra part, les comunicacions periòdiques que rebia del bisbat i d'altres eclesiàstics d'arreu del país, a la vegada que el tenien ben assabentat del que succeïa arreu de l'estat, especialment en l'àmbit polític, contribuïen en la formació de la ideologia que es manifestarà plenament en les seves cròniques.

3. EL RECTOR DE PIEROLA I L'ESGLÉSIA CATALANA DEL SEU TEMPS

L'església catalana de finals del segle XVIII viu sobresaltada pels esclats re-

14. Vid. «Nota» VII. Per la transcripció Vid. p. 39.

15. Vid. «Nota» I.

volucionaris que s'esdevingueren a França a partir de 1789. Les notícies, més aviat confuses, que arriben per boca dels emigrats que fugien del país veí (16), o per mitjà d'opuscles (17), sobre el que hi succeïa, alarmen el clergat català, que no comprèn la nova concepció del món que tenen els revolucionaris, a la vegada que veu amenaçada la seva condició social privilegiada.

L'episodi conegut amb el nom de Guerra Gran (1793-1795) va ésser aprofitat pels elements eclesiàstics per engegar una campanya en contra dels ideals revolucionaris subversius que començaven a ésser difosos a Catalunya per alguns exaltats (18). Les comunicacions del bisbe de Barcelona que arribaven a la parròquia de Pierola demanant pregàries, o fins i tot ajut material per a socórrer el monarca en la lluita contra els francesos, són clara expressió del matís que anava prenent la confrontació. El dia 10 d'abril de 1793 el bisbe Gavino de Valladares es dirigeix als seus rectors en aquests termes:

«(...) A todos los fieles de nuestra diócesis, salud y bendición. (...) Provincias y reynos enteros, así en oriente, como en occidente, que en otro tiempo se adornaban con templos y altares dedicados a el culto del verdadero Dios, o se hallan sepultados en las negras sombras de la antigua superstición, o miserablemente destrozados por los horribles monstruos de las herregías.

Mas no nos es posible contener las lágrimas al ver que nuestros vecinos los franceses, no sólo experimentarían esta tan fatal desgracia, si que también intentan con todo esfuerzo hacer participante de la misma a todo el orden católico, si les fuera posible. Pero nos tiene asegurado nuestro Redentor que la nave de la Iglesia jamás irá a pique, ni contra ella han de prevalecer las puertas del infierno».

Es bastantemente manifiesto que todas las escenas terribles y lamentables, acaecidas en Francia, son un efecto natural de los nuevos principios que han creído poder establecer, subver-

16. MERCADER, Joan: *Els Capitans Generals (segle XVIII)*; Barcelona, Vicens Vives, 1957. p. 161. Mn. Joan Segura en parlar dels emigrats en la seva *Història d'Igualada* diu: «Igualada donà aculliment a onze sacerdots francesos que s'expatriaren per salvar la vida en 1793: d'ells escoltaria la relació verbals dels crims i horrors de la Revolució francesa, además de que els sabia per altres conductos. Donchs era impossible que'l catòlich poble català no miràs com a enemics als soldats de la Revolució, per mes que'l govern nostre s'empenyàs en favor d'aquests. Observes com lo poble tenia á aquells soldats per lladres y profanadors de reliquies y vasos sagrats, y fins, extremant la nota, *los creya donats a menjar-se les criatures.*» (SEGURA, Joan: *Història...* ob. Cit. vol. I p. 595. El subrallat és nostre). Sobre la immigració de clergues francesos a altres localitats del Principat, vegi's: GASOL, J.M. Prev.: «Notes per la història manresana. Clergues francesos refugiats a Manresa» a *Bages*, n° 121-122, Manresa, 1963; per a Vic: REIXACH, M.: «Clérigos franceses en Vich a raiz de la revolució de 1798» a *Ausa*, n° 33, Vic, 1960; per a l'àrea gironina comptem amb l'estudi de: SOBREQUÉS CALLICÓ, Jaume: «La immigració francesa a Arenys de Mar a finals del segle XVIII (1791-1798)» a *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, XVII, Girona, 1964-1965. Es tracta en conjunt de treballs restringits a l'àmbit local i de caràcter localista.
17. Barrejat amb les disposicions episcopals que arribaven a la parròquia de Pierola hem trobat un fullet imprès, escrit en italià i castellà, que difon la mort de Robespierre. Es tracta d'una «copia sacada de la gaceta de Boloña en que se da noticia de la muerte de Robespierre con 68 miembros de su partido». A. Parroquial Pierola. Lligall de «disposicions» s.f.
18. MERCADER, Joan: *Els capitans Ob.* cit. p. 164. VILAR, Pierre: *Assaigs sobre la Catalunya del segle XVIII*. Barcelona, Curial 1979. p. 101. ANES ALVAREZ, Gonzalo: «Ecos de la Revolució Francesa en España. Algunos datos y documentos» a *Cuadernos de Historia de España XXXV i XXXVI* Facultat de Filosofia y Letras, Buenos Aires, 1962. pp. 279 i 282.

sivos de todo orden social, a la experiencia de los siglos, repugnantes a toda moralidad, enemigos de la religión, dirigidos finalmente a hacer desgraciado el género humano, privando a los gobiernos de la energía necesaria para mantener el bien público y a cada individuo de quanto aprecia en la sociedad civil. Por esto se han atraído justamente la indignación de todos. (...)».

Continua dient que a tenor de la demanda de «nuestro católico monarca», prega que en la missa es diguin oracions «tempore belli» i lletanies,

«(...) con las preces para el tiempo de guerra contra hereges. Pidamos, pues, todos a Dios se digne prosperar las piasos intenciones de S.M. y desterrar las tinieblas de los que ciegamente atolondrados intentan destruir nuestra católica religión (...)» (19)

Semblantment s'expressa Eustaquio de Azara, bisbe de barcelona, el 14 de febrer de 1795 en la carta que el rector de Pierola subtitulà, «carta per què no dormian los curats, antes animian, instruescans a sos feligresos, contra las perwersas màximes franceses: llibertat, igualtat y demás monstruos», de la qual transcrivim a continuació un fragment:

«(...) Ha llegado a nuestra noticia que se encuentran en esta provincia seductores, que van sembrando entre estos fieles vassallos las detestables máximas de nuestros vecinos y enemigos, destructivas de la religión, de la humanidad, fidelidad y verdadera felicidad de los pueblos. (...) —Mana als rectors—, que apliqueis toda vuestra vigilancia y cuidado en descubrir estas fieras que rodean hambrientas vuestra grey para devorar-la, y descubiertas las ahuyenteis. Preparad, el antidoto a vuestros feligreses, inculcándoles y evidenciándoles la falsedad de aquellas turbulentas máximas, haciéndoles palpar con una infinidad de experiencias domésticas y de exemplares que ofrecen los papeles públicos. (...) Estos medios tendran seguramente su efecto, si vosotros principalmente con el exemplo, y después con freqüentes y enérgicas exhortaciones convenceis a los pueblos de la utilidad, o por mejor decir, de la necesidad de realizar con sus bienes y personas el único recurso que nos queda para sostener nuestros altares, nuestras haciendas, nuestras vidas. Repetimos, con el exemplo, porque ya sabeis que sin este las palabras pierden su eficacia (...).

Debe procurarse animar en común y en particular a tomar las armas, para que cada uno pueda vivir pacíficamente en el seno de su familia, y si se consigue reunir los ánimos en esta idea,

19. A. parroquial de Pierola. Lligall de «disposicions». s.f. En la transcripció d'aquest text s'han seguit les mateixes pautes que en la transcripció de les «notas» del Dr. Solanllonch. Vid. p. 39.

todas las ventajas debemos prometernos del valor de los catalanes (...).» (20)

La Guerra del Francès serà per al clergat català, considerat globalment i deixant de banda l'existència de reduïts sectors col·laboracionistes o simpatitzants amb els napoleònides, la continuació de l'episodi de 1793-1795. Però en aquesta ocasió el compromís de l'estament eclesiàstic amb la lluita encara serà més important: a l'aportació propagandística (21) s'hi afegí l'ajut econòmic incondicional (22) i fins i tot la col·laboració militar: recordem que certes partides guerrilleres eren comandades per eclesiàstics i que aquests realitzaven importants funcions d'espionatge (23).

L'objectiu principal del clergat català en assumir la funció directora de l'aixecament contra els francesos era doble: per un cantó tractava d'impedir la difusió dels ideals de la França de la revolució i per altra part frenava d'aquesta manera el moviment popular dirigit no sols contra els francesos sinó també contra el poder constituït (24). Es tractava, tal com diu la disposició episcopal que acabem de transcriure, de «sostener nuestros altares, nuestras haciendas, nuestras vidas», és a dir, la situació privilegiada de què gaudia aquest grup social (25).

20. Id. *Ibidem*.

21. En Joan Mercader diu sobre la Guerra Gran: «... res no té d'estrany que els catalans ferits en la intimitat de llurs sentiments religiosos i sota la inspiració dels seus sacerdots i frares acudissin en massa a reforçar les tropes del comte de la Unió» (MERCADER, Joan: *Els Capitans...* Ob. cit. p. 165; -el subratllat és nostre-). Ens indica fins a quin punt el clergat podia influir en la formació ideològica i política del poble aquest ja famós catecisme; «CATECISMO. Los padres enseñarán a sus hijos el catecismo adecuado a las circunstancias... - Dime, hijo mio, ¿qué eres? - Español por la Gracia de Dios. - ¿Qué quiere decir español? - Hombre de bien. - ¿Quien es el enemigo de nuestra felicidad? - El emperador de los franceses. - ¿Qué es el emperador? - Un bribón, el origen de todos los males, el destructor de todos los bienes, el foco de todos los vicios. - ¿Cuántas son sus naturalezas? - Dos: la humana y la diabólica. - ¿Cuántos emperadores franceses hay? - Uno verdadero y tres falsos. - ¿Cómo se llaman? - Napoleón, Murat y Manuel Godoy. - ¿Cuál es el más pícaro? - Los tres por un igual. - ¿De quien desciende Napoleón? - Del pecado. - ¿Murat? - De Napoleón. - ¿Y Godoy? - De la fornicación de los dos. (...) - ¿Qué son los franceses? - Hombres que se han vuelto hereges. (...) - ¿Es pecado matar a un francés? - No, padre, que se gana el cielo con matar siquiera uno de esos perros hereges. (...)). Transcrit per: BALAGUER, Victor: *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón*, Barcelona, 5. Maners. 1860, vol. 5 pp. 450-452. Constata l'existència d'aquest catecisme un boticari de l'exercit francès en les seves memòries: «(...) Multiplicábanse las proclamas vibrantes, las canciones ríbaros, los catecismos patrióticos. «¿Qué es un español? - Un hombre de bien. - ¿Y un francés? - Un hereético. - ¿Es pecado matar a un francés? - No, no al contrario, es una buena acción». Tales eran las bases de estos catecismos. Las cito según un ejemplar que guardé algún tiempo y que hubiera querido conservar.» (BLAZE, Sebastián: *Memorias de un boticario (Episodios de la Guerra de la Independencia en España)* Ed. Hispano-Americana, s.d.).
22. Sobre la ruina econòmica que per a les institucions eclesiàstiques suposà la guerra en la seva doble vessant de saquejos i robatoris i, sobretot, aportacions econòmiques per a ajudar a la resistència, és interessant el treball de LÓPEZ RODRÍGUEZ, Ascunción: *La contribución de Monistrol de Montserrat a la guerra del francés (en curs de publicació)*. Vegi's a més: BARRAQUER I ROVIRALTA, C.: *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*. Barcelona, 1915-1917. 4 vols. (especialment vol. 1 pp. 25-471, on recull gran quantitat de documentació sobre aquesta qüestió).
23. Es pot veure, per exemple, el paper que tingué el clergat en la conspiració barcelonina del maig de 1809, anomenada «complot de l'Ascensió»: MERCADER, Joan: *Cataluña y el imperio napoleónico*. Montserrat, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1978. pp. 60-68; i CLOSAS, Antoni: *Una conspiración barcelonina en 1809*. Barcelona, Rafael Dalmau editor, 1970.
24. VICENS VIVES, Jaume i LLORENS, Montserrat: *Industrials i Polítics (sigle XIX)*. Barcelona, Vivens-Vives, 1958. p. 121. Sobre el caire revolucionari que prengué l'aixecament a localitats concretes del Principat, vegi's: «¿La Junta igualadina de 1808-1809, gobierno faccioso?» a *Miscelánea Aqualatensia*, Igualada, C.E.C.I., 1950, pp. 87-100; per a Manresa: SARRET I ARBÓS, Joaquín: *Manresa en la Guerra de la Independencia*, Manresa, 1922, p. 80 i ss.; per a Mataró: MOLAS I RIBALTA, Pere: *Societat i poder polític a Mataró, 1718-1808*. Mataró, Caixa d'Estalvis Laietana, 1973. p. 164; per a Vic i comarca: ALBAREDA, Joaquim, et al.: *Història d'Osona*, Vic, Eumo, 1984. pp. 147-150.
25. Tal com ha assenyalat Pierre Vilar en els seus assaigs sobre ambdues confrontacions, no es tractava solament d'una lluita ideològica, sinó que també hi trobem el component de la lluita de classes: no és una lluita només contra el destructor d'altars, sinó també contra el destructor d'hisendes. (VILAR, Pierre: *Assaigs...* Ob. Cit. p. 103).

És en aquest context ideològic i polític en què es trobava immersa l'església catalana, on hem de situar el sentiment antifrancès del Dr. Pere Solanllonch, la màxima expressió del qual foren les seves cròniques.

4. PIEROLA A LES VIGÍLIES DE LA INVASIÓ FRANCESA

El marc en què transcorregueren els fets narrats pel Dr. Pere Solanllonch correspon, en sentit ampli, a tot Catalunya, ja que en les seves cròniques són nombroses les referències al que succeïa en el conjunt del país, però d'una manera més restringida resta reduït al poble de Pierola, lloc on ell, com ja hem dit, exercia de rector i on va tenir l'experiència directa del que va ser la guerra.

Aquesta població tenia a començaments del segle XIX entre 450 i 500 habitants que vivien en cases escampades per tot el terme (26) i depenia a nivell econòmic de la producció agrícola, donat que en la contrada no hi havia cap tipus d'indústria ni tenim notícia que es donés cap tipus de treball industrial domiciliari, com passava, per exemple, en la part central de la comarca (27). Per això, les transformacions que visqué l'economia catalana, especialment en el sector agrícola, en el segle XVIII foren tan transcendents per al poble de Pierola: a aquelles són deguts l'augment demogràfic i la transformació de l'economia típica d'autoabastiment en una economia força influïda per la comercialització de vi, fenòmens tots molt relacionats entre si (28).

La distribució de conreus a la Pierola de finals del segle XVIII i començaments del segle XIX, l'hem de deduir de les fonts decimals de la parròquia i de les declaracions jurades que el rector enviava regularment al bisbat sobre les rendes de la seva rectoria, ja que la documentació cadastral que poseïm és molt escassa, irregular i fragmentària.

Segons una de les esmentades declaracions (la de 1795) (29), el 42% del va-

26. L'estudi d'una llista de combregats a la parròquia de St. Pere en un dia de comunió general de l'any 1789 (A. Parroquial de Pierola. Man. Compliment pasqual (1780-1868) s.f.), ha donat un total de 422 combregats, distribuïts en 71 famílies, escampades en 40 nuclis, en el més gran dels quals, «Hostalets», hi vivien 12 famílies. Les llibretes de compliment pasqual eren fetes anualment pel rector citant casa per casa i nom per nom tots els habitants de la demarcació parroquial de Pierola que coincidís amb el terme jurisdiccional, i posant, si havien combregat, una creu al costat del nom. En les llibretes confeccionades pel Dr. Pere Solanllonch també hi consten els menors no combregats, a partir de 5-6 anys. Hem de dir, però, que en el cens general de 1787 (cens de Floridablanca) hom assigna a Pierola 199 hab. (IGLESIES, Josep: *El cens del comte de Floridablanca 1787 (part de Catalunya)*. Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1969-1970 vol. I p. 288). Davant d'aquesta discordança de dades, nosaltres ens inclinem per les del recompte parroquial, encara que només poseïxi un caràcter indicatiu per tractar-se no del total d'habitants, sinó del total de combregats, ja que tal com va ser fet el cens de Floridablanca (vid. VILAR, P.: *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Barcelona, ed. 62, 1967. vol. III pp. 37-38) els municipis tenien la possibilitat d'amagar el nombre real d'habitants, cosa que ben segur que molts intentaren fer. Pensem que tots els recomptes fets fins aleshores havien tingut com a fi el repartiment de contribucions: per exemple, els fogatges o els recensements previs a la imposició del cadastre de començaments del segle XVIII, que encara devien romandre en la memòria popular. Per altra part, precisament en aquests censos dels anys 1716-1718, Pierola ja tenia 213 habitants (IGLESIES, Josep: *Estatístiques de població de Catalunya del primer vicenni del segle XVIII* Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajuana, 1974) i durant tot el segle XVIII l'augment va ser constant, tal com ho demostren les dades parroquials.
27. TORRAS I RIBÉ, Josep M^a: *La revolució industrial a la comarca de l'Anoia*. Barcelona, Rafel Dalmau editor, 1979. pp. 10-12.
28. VILAR, P.: *Catalunya dins l'Espanya moderna...* Ob. Cit. vol. III, dedicat a l'estudi de les transformacions agràries.
29. A. parroquial de Pierola: lligall «delme i primícia». s.f. L'interès d'aquesta declaració rau en què el valor dels delmes i primícies és calculat sobre la mitjana de cinc collites. Sens dubte, si el càlcul fos fet sobre el valor d'una sola collita, aquest document no tindria cap mena de valor indicatiu de la importància de cada un dels conreus: «... rebo algunas porciones de delme y tota la primícia dins lo ambit de ma Parròquia, de tot lo que computat lo import resultant en los sinch últims anys, importa la quinta part del total...» (A. parroquial de Pierola: lligall «delme i primícia» s. f.)

lor total dels delmes i primícies arreplegats per la rectoria de Pierola corresponia a les entrades de gra i llegum. La dependència que la gent de Pierola tenia de les collites de cereals era vital, ja que tota la producció era destinada a l'autoconsum i només es recorria a la comercialització una vegada vistes les sobres de la collita i separada la llavor. En l'economia antiga les escassetats cícliques dels grans transtornaven profundament l'economia i la societat i podien posar en perill les limitades possibilitats de creixement econòmic (30). Però en aquesta època tenim dos factors que actuaven d'esmorteidors de les crisis cícliques: la importació de blat (31) i la comercialització de grans quantitats de vi (32).

En la contractació agrària de les darrerries del segle XVII ja hem començat a trobar indicis de l'expansió del conreu de la vinya. A començaments del segle XVIII i malgrat la Guerra de Successió, les plantacions continuen: hem localitzat sis escriptures d'arrendament de masoveries entre els anys 1700-1725, en quatre de les quals hi ha clàusules manant al masover plantar vinya (33). Durant el segle XVIII, sobretot a partir de 1740, les rompudes seran constants: és l'època de la rabassa morta (34). Així doncs, la vinya serà a finals de segle un conreu importantíssim. Suposa l'any 1795 el 54'5% del valor de la collita de les rendes de la rectoria (35). Però si bé com ja hem vist, el gra es dedicava quasi en la seva totalitat a l'autoconsum, amb el vi passava tot el contrari: la magnitud de la producció feia que l'autoconsum es sobrepassés sobradament — a la rectoria de Pierola habitualment només consistia en un 20% del total de la collita — i

30. GARRABOU, Ramon: «Sobre la formació del mercat català en el segle XVIII» a *Recerques I*. Barcelona, Ariel, 1970. p. 101.

31. Vid. VILAR, P.: *Catalunya dins l'Espanya moderna...* Ob. Cit. vol. III pp. 447-452.

32. GIRALT, Emili: «La viticultura y el comercio catalán del siglo XVIII» a *Estudios de Historia Moderna II*. Barcelona, 1952 p. 168.

33. A. parroquial de Pierola: secció escriptures. Manuals XIX, XXIII, XXV, XXVII, i XXIX.

- Arrendament de l'heretat Gras de dalt (1711). Man. XXV f. 9 «Item que tingau de arrebassar terra per plantar dos milles de seps quiscum any plantant-los lo amo a costas y despesas propias de dit amo y los tingau de cunresar a us y costum de bon pagès».

- Arrendament de l'heretat Mata de la riera (1712). Man. XX f. 19 «Item que ajau de plantar un mille de vinya cada any, so es, raurer la brossa y llaurar la terra y dit Dr. Fèlix aja de parparar dita vinya y vos la ajau de manar».

- Arrendament del mas Paloma (1717). Man. XIX f. 167 «... de arrabassar terra cada any per a plantar dos millers de vinya y lo amo laja de plantar i vos la ajau de manar a us i costum de bon pagès».

- Arrendament de l'heretat dita la Torra (1725). Man. XXIX f. 169 Aquest contracte obliga al masover a plantar cada any 2.000 seps «de la espècie que dit Sr. voldrà y al paratje a on voldrà».

34. Un sondeig fet a l'A. notarial d'Igualada sobre la protocolarització de contractes de rabassa morta en el segle XVIII en la notaria de la vila de Piera ens ha donat les següents dades sobre l'evolució de la rompuda vitícola a la subcomarca d'aquesta vila.

Quinquenis	Nº rabasses protocolaritzades	Nº de jornals de llauró de mules/bous	Nº de jornals de cavar
1721-1725	2	2,5	0
1726-1730	5	12,5	0
1731-1735	8	14,5	0
1736-1740	11	20,5	0
1741-1745	22	54	0
1746-1750	38	69	79
1751-1755	41	67,5	200
1756-1760	44	79,5	80
1761-1765	63	105	(?)

Cal tenir en compte que les plantacions no sempre es feien sobre terres ermes o boscoses, sinó que també es feien sobre terres camps; aquestes però sempre eren una minoria.

Les dades procedeixen dels manuals dels següents notaris: Jeroni Sastre i Pasqual, Salvador Cases i Bosch, Lluís Cases i Reguant i Pau Cases i Alibau.

35. Vid. nota 29.

l'excedent —en anys de collita normal suposava per al rector de Pierola un 80% de la producció— es comercialitzava per diferents vies (36). Importants partides —les compostes per vi de poca qualitat— eren venudes per la seva conversió en aiguardent als destil·ladors locals o als dels pobles veïns (especialment Masquefa) (37) per passar amb tota seguretat, finalment, al mercat americà o europeu (38). El vi de més qualitat es comercialitzava en el mateix país: una part era venut a corredors barcelonesos i la resta era enviada per mitjans diversos a les comarques interiors i pirinenques (Osona, Garrotxa i Cerdanya, especialment) on el conreu de la vinya feia temps que havia desaparegut (39).

Conreus secundaris dins aquest sistema de policultiu eren el cànem, els arbres fruiters i les hortalisses, que només trobem en llocs on era possible el regatge amb l'aigua de mines o de fonts naturals (40). Però dins del grup de conreus secundaris, el que ocupava més extensió era l'olivera. El valor de l'oli que rebia la rectoria corresponia a quasi un 3% del valor total de la renda percebuda en delmes i primícies. L'oli bo tenia aplicacions culinàries i el de menys qualitat servia per a la il·luminació (41).

Sembla ser, doncs, que dos eren els productes que condicionaven l'evolució econòmica del terme de Pierola: l'un el tradicional, era el gra, element bàsic de subsistència, i un segon, era el vi, la producció del qual estava en constant augment perquè les nombroses possibilitats comercials el feien molt rentable (42).

Aquest sistema de policultiu feia que una crisi de subsistències típica de les economies antigues podia superar-se sense massa dificultats si s'havia pogut vendre a bon preu el vi, malgrat en fos baixa la collita, ja que tota la producció, una vegada separats els drets senyorial, podia ésser venuda.

Però en els últims anys de segle, el seguit de fallides comercials motivades pels enfrontaments amb Anglaterra i per la saturació del mercat americà en el cas de la crisi de 1787 (43), feren que aquest sistema, diem-ne de «compensa-

36. A. parroquial de Pierola: lligall «delme i primícia». Llibretes dels delmes i primícies col·lectats pel rector de Pierola els anys 1787, 1788, 1793, 1794, 1800, 1801, 1802, 1803 i 1804. Hem treballat sobretot les llibretes de 1787 i 1788, anys en què les vendes de vi apareixen més diversificades; amb aquesta font s'ha elaborat el quadre I.

37. Id. *Ibidem*.

38. Tots els autors coincideixen a assenyalar que les exportacions de vins i aiguardents cap al mercat europeu i sobretot americà, eren en aquesta època el principal ram del comerç català. (Vid. per exemple: TORRAS ELIAS, Jaume: «Aguardiente i crisis rural (Sobre la coyuntura vitícola, 1793-1832)» a *Investigaciones Económicas*, n.º 1 (septiembre-diciembre, 1976) p. 47.

39. Vid. quadre I. Sobre la desaparició de la vinya a les comarques interiors i per al cas concret de la Plana de Vic, SUDRIA, Carles: «L'ingrés agrícola a la Plana de Vic el segle XVIII» a *Recerques*, Barcelona, Curial, 1979. p. 80.

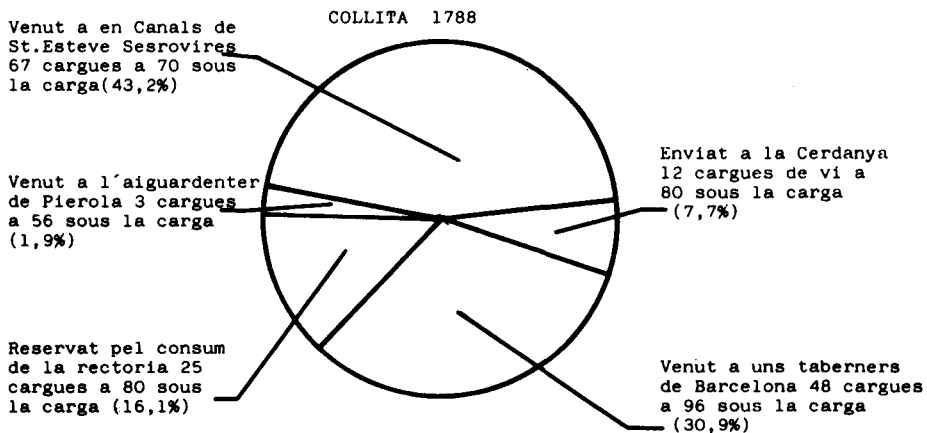
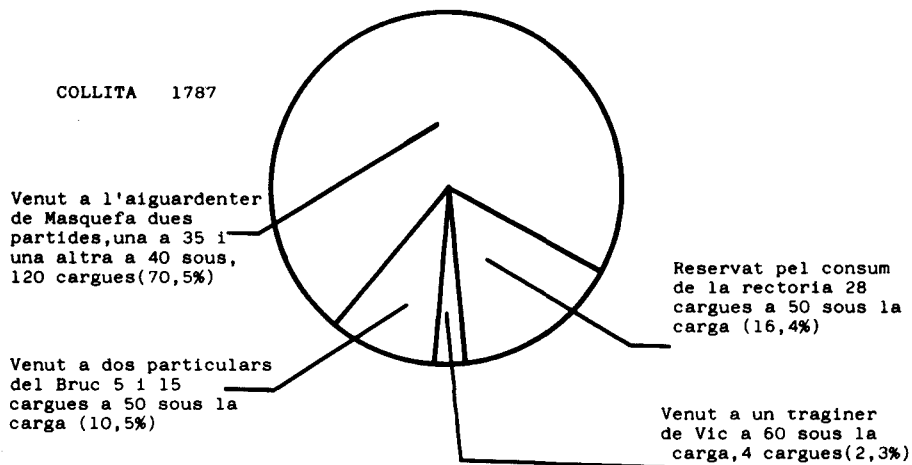
40. A les rodalies d'Els Hostalets n'existeixen diverses, d'aquestes grans obres hidràuliques que són les mines. Encara que no està massa clar, sembla ser que daten de finals del segle XVIII. És detacable l'anomenada «de can Sant Joan» la qual, amb els seus dos ramals, té més d'un quilòmetre de llargada.

41. A. parroquial de Pierola: lligall «delme i primícia» s.f. Vid. nota 29. La poca importància que sembla tenir la collita d'oli s'ha de relacionar amb la poca productivitat de l'olivera a causa d'una poda equivocada. (GIRALT RAVENTOS, E.: «Técnicas, rendimientos i mutaciones agrícolas en una finca catalana del siglo XVIII» a *Première Conférence Internationale d'Histoire Economique*, Estocolm, 1960. p. 571.)

42. GIRALT, Emilio: «La viticultura...» Ob. cit. p. 168.

43. A finals del segle XVIII: «Las tres guerras contra Inglaterra marcarán el período que va de 1779 a 1808. Los ingleses paralizaron el comercio exterior español casi por completo, en especial por lo que se refiere al tráfico con América. La segunda y la tercera de estas guerras (de 1796 a 1801 y de 1804 a 1808, respectivamente) afectaron gravemente a todos los sectores que participaban en el comercio colonial, ya que se sucedieron sin que hubiera entre ellas un período de paz prolongado que les permitiera recuperarse» (FONTANA Josep: *Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX*. Barcelona, Ariel 1973 p. 43) Cal veure també: DELGADO RIBAS, Josep M.ª.: «El impacto de las crisis coloniales en la economía catalana (1787-1807)» a FONTANA, Josep ed.: *La economía española al final del Antiguo Régimen III. Comercio y colonias*. Madrid, Alianza Editorial, 1982. pp. 98-169. Sobre els efectes de les fallides comercials en la viticultura catalana, vegi's l'article ja citat de TORRAS ELIAS, Jaume: «Aguardiente ...» Ob. cit. pp. 52-53.

QUADRE I : COMERCIALIZACIÓ DEL VI DE LES RENDES DE LA RECTORIA
DE ST. PERE DE PIEROLA. COLLITES DE 1787 I 1788.

Font: Llibretes dels delmes i primícies
col·lectats per la rectoria de Pierola dels
anys 1787 i 1788.
A. Parroquial de Pierola: Lligall "delme
i primícia"

cions», no pogués funcionar i s'originessin greus crisis de subsistències amb un considerable augment de la mortalitat, quan, a les caigudes dels preus del vi motivades per les aturades comercials, s'hi afegien males collites de blat. I si la situació d'estancament es prolongava, s'interrompia i fins i tot s'invertia la tendència al creixement de la població, com ho demostren els quadres II, III i IV.

El Dr. P. Solanllonch ens descriu, en una petita «nota» escrita amb motiu de les fams de l'any 1802, el caràcter que prenien aquestes recessions en arribar al seu punt més baix.

«Nota, que en janer de 1802 caygué neu y fou precis vendre lo poch gra que me sobraba per socórrer als parroquians, que no podien anar als mercats respecte de tant fret, tanta neu, tant de glas y fanch; y lo poch mestall poguí vendre de la col·lecta de 1801, lo doní a rahó de quinse pessetas; però del janer de 1802 fins a juny de dit any se posà lo gra a un preu excessiu de 13-14-15 lliures la quartera. Abrumaban los pobres, cada dia se multiplicaban las miserias, molts passaban setmanas enteras sens menjar un bossí de pa, sens beurer un trago de vi, se sustentaban molts ab colissos malguisats, ab funolls mal amanits, ab herbas finalment de poca substància. Erat videre miseriam magnam ne dicam famem. En lo juny comensà abundà Barcelona de grans, se afluxaren los alts preus, se subvingueren més fàcilment los pobres, los quals no deixaban de pillar las fabas, pesols i etc. dels camps, però que no fa la gana?» (44)

Aquesta explicació que el rector dóna a la fam, emperò, no ens sembla del tot encertada: que els pobres «abrumessin» i no es poguessin «subvenir» nosaltres creiem que no era degut a què caigués o hagués caigut molta neu, sinó que les collites de cereals dels anys precedents havien estat molt fluixes com certament ho demostren les de les rendes de la rectoria (45); en els mesos que van de gener fins al juny la neu tenia temps més que suficient de fondre's! Però no és fins «en lo juny» que «Barcelona comensà abundà de grans». Segurament el mes de juny, amb la sega, va fer que abundessin els grans en les zones interiors. Per evitar la caiguda dels preus a l'interior hom va a vendre gra a la costa, evitant d'aquesta manera les brusques caigudes dels preus a les comarques bladeres i les escassetats a les zones litoral i pre-litoral, més poblades i especialitzades (en la viticultura, per exemple, com era el cas de Pierola) (46).

Notem una altra cosa: el rector ha de vendre «lo poch gra que me sobraba per socórrer als parroquians». Però d'on l'havia tret, aquest gra que venia als parroquians, si la rectoria només tenia un «pedàs de terra plena de timbas»? (47). I qui eren aquests «parroquians» que no podien anar a mercat o, diem-ho clar,

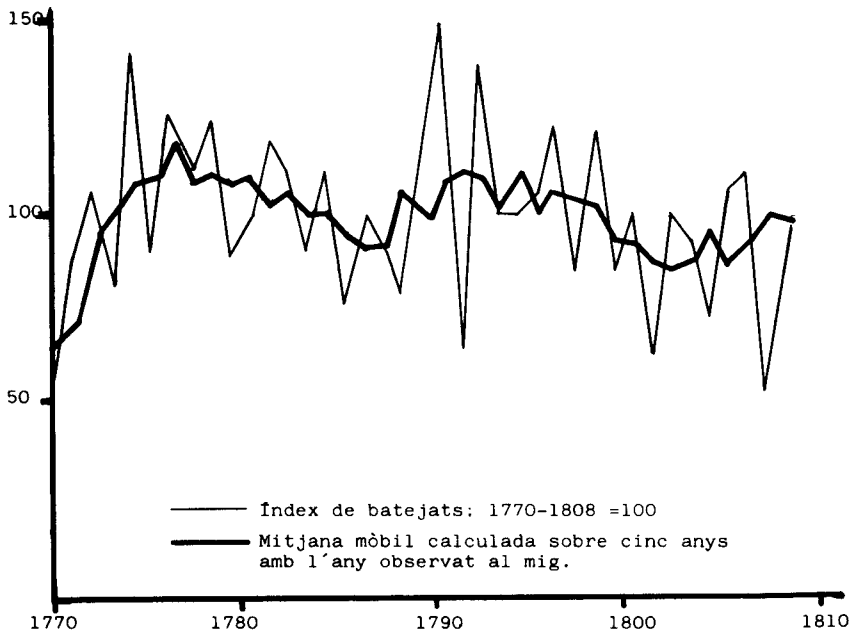
44. A. parroquial de Pierola. Lligall «delme i primícia». Llibreta de delmes i primícies de l'any 1801.

45. Vid. quadre VI.

46. VILAR, P.: *Catalunya dins l'Espanya moderna...* Ob. cit. vol. III p. 452-458. Aquestes hipòtesis sobre el nivell d'integració que podia oferir el mercat català a finals del segle XVIII, les ha confirmat R. Garrabou en l'article ja citat, a partir de l'estudi de la mercurial de Tàrraga. (GARRABOU, Ramon: «Sobre la formació...» Ob. cit. pp. 109-111).

47. Consta en la declaració ja esmentada de 1795: «A més de la casa rectoral que habito, posseheix lo rector un pedàs de terra plena de timbas i ribas, y por medi de mos criats ne conreso algun poch per hort i camp...» (A. parroquial de Pierola. Lligall «delme i primícia». s.f.

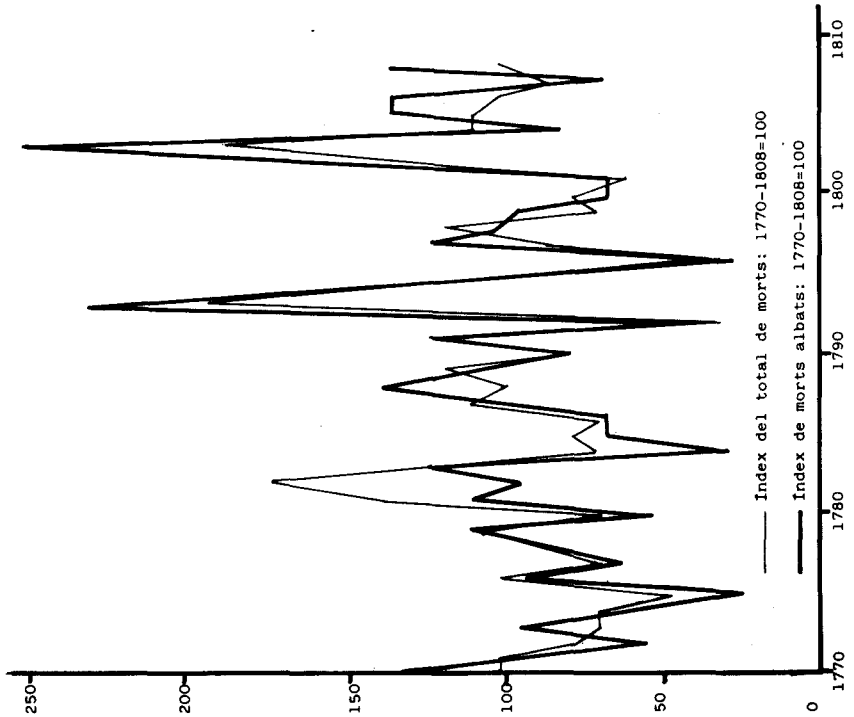
QUADRE II: BAPTISMES DE LA PARRÒQUIA DE ST.PERE DE PIEROLA
(1770-1808).

ANY	TOTAL BATEJATS	INDEX	MITJANA	ANY	TOTAL BATEJATS	INDEX	MITJANA
1770	10	52,9	63,2	1789	21	111,1	90,6
1771	16	84,6	75,6	1790	28	148,1	107,6
1772	20	105,8	92,4	1791	12	63,4	111,8
1773	15	79,3	99,8	1792	26	137,5	109,6
1774	27	142,8	108,2	1793	19	100,5	101
1775	17	89,9	109,4	1794	19	100,5	112,6
1776	24	126,9	118,8	1795	20	105,8	102
1777	21	111,1	108,2	1796	23	121,6	106
1778	24	126,9	110,4	1797	16	84,6	103
1779	17	89,9	109	1798	23	121,6	102
1780	19	100,5	109,4	1799	16	84,6	90,4
1781	23	121,6	102	1800	19	100,5	93,6
1782	21	111,1	106,4	1801	12	63,4	87,8
1783	17	89,9	101,2	1802	19	100,5	85,8
1784	21	111,1	97	1803	18	92,5	86,8
1785	14	74,0	93,2	1804	14	74,0	96,4
1786	19	100,5	91,2	1805	20	105,8	86,8
1787	18	92,5	91,2	1806	21	111,1	93,6
1788	15	79,3	106	1807	10	52,9	99,8
				1808	24	126,9	97,2

Font: A. parroquial de Pierola.
Man. V i VI de baptismes

QUADRE III : OBITS DE LA PARROQUIA DE ST. PERE DE PIEROLA
(1770-1808)

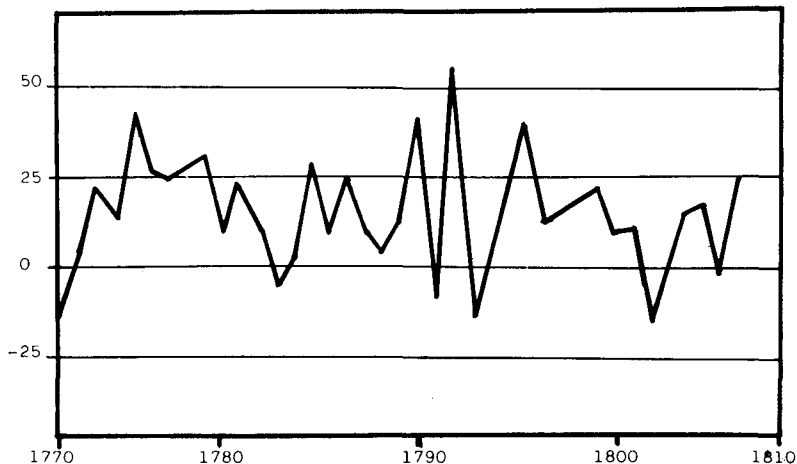

ANY	OBITS dels quals són ALBATS	INDEX (obits)	INDEX (albatns)
1770	13	102,3	136,9
1771	13	102,3	95,8
1772	10	78,7	54,7
1773	9	70,8	95,8
1774	7	54,7	54,7
1775	6	47,2	27,3
1776	13	102,3	95,8
1777	9	70,8	68,4
1778	11	86,6	82,1
1779	14	110,2	109,5
1780	9	70,8	54,7
1781	18	141,7	109,5
1782	22	95,8	95,8
1783	15	118,1	123,2
1784	9	70,8	27,3
1785	10	78,7	68,4
1786	9	70,8	68,4
1787	14	110,2	95,8
1788	13	102,3	136,9
1789	15	118,1	109,5
1790	10	78,7	82,1
1791	15	118,1	123,2
1792	4	31,4	41,0
1793	25	196,8	232,8
1794	17	133,8	164,3
1795	12	94,4	109,5
1796	5	39,3	27,3
1797	11	86,6	123,2
1798	15	118,1	102,5
1799	9	70,8	95,8
1800	10	78,7	95,8
1801	8	62,9	68,4
1802	14	110,2	102,5
1803	24	188,9	260,2
1804	14	110,2	82,1
1805	14	110,2	82,1
1806	13	102,3	136,9
1807	11	86,6	68,4
1808	13	102,3	136,9

Index: Obits 1770-1808=100 (12,7)
Albatns 1770-1808=100 (7,3)

Font: A.parroquia de Pierola.
Manual VI d'obits.

QUADRE IV : CREIXEMENT VEGETATIU BRUT DE PIEROLA (1770-1808)
(Taxa de natalitat- taxa de mortalitat)

ANY	Taxa de natalitat	Taxa de mortalitat	Creixement
1770	24,1	31,4	-7
1771	38,6	31,4	7
1772	48,3	24,1	24
1773	36,2	21,7	15
1774	65,2	21,7	44
1775	41,0	14,4	27
1776	57,9	31,4	26
1777	50,7	21,7	29
1778	57,9	26,5	31
1779	41,0	33,8	8
1780	45,8	21,7	24
1781	55,5	43,4	12
1782	50,7	53,1	-3
1783	41,0	36,2	5
1784	50,7	21,7	29
1785	33,8	24,1	9
1786	45,8	21,7	24
1787	43,3	33,8	10
1788	36,2	31,4	4
1789	50,7	36,2	14
1790	67,6	24,1	43
1791	28,9	36,2	-8
1792	62,8	9,6	51
1793	45,8	60,3	-15
1794	45,8	41,0	4
1795	48,3	28,9	20
1796	55,5	12,0	43
1797	38,6	26,5	12
1798	55,5	36,2	19
1799	38,6	21,7	17
1800	45,8	24,1	21
1801	43,4	19,3	24
1802	33,8	33,8	0
1803	43,4	59,9	-16
1804	33,8	33,8	0
1805	48,3	33,8	15
1806	50,7	31,4	19
1807	24,1	26,5	-2
1808	57,9	31,4	26

Font : dades procedents dels quadres II i III.

que passaven gana? El gra que el rector venia als parroquians era el que abans els havia col·lectat en concepte de delme i primícia. Es traca d'una especulació típica amb què hom aconsegueix beneficis de punta en anys de crisi (48). Respecte als parroquians que havien de comprar gra, creiem que es tractaria d'aquells vinyaters que quasi no en conreaven i que havien de suportar els alts preus d'aquest, la crisi motivada per l'estancament comercial que féu caure els preus del vi, i les males collites de raïm de 1800, 1801 i la que encara havia de venir de 1802 (49). La crisi de subsistències culminà en la tardor-hivern de 1802-1803 amb una greu crisi de mortalitat que afectà sobretot els infants.

D'aquesta estructura econòmica es desprèn una organització social que té com a base les relacions jurídiques existents entre cada família i la seva font de subsistència: la terra. En distingirem de tres tipus: la de propietat, la de masoveria i la de rabassa morta.

A finals del segle XVIII hi havia consolidades a Pierola, mercès a fórmules tradicionals com la de l'hereu o a circumstàncies històriques concretes (annexions de masos rònecs en els segles XIV i XV amb motiu de la crisi demogràfica) (50), un seguit de grans explotacions que permetien als seus possessors viure, si més no, sense cap mena de problemes econòmics. Es tracta de l'oligarquia local que controlava tots els ressorts del poder dels organismes municipals (51).

Molts d'aquests grans propietaris havien emigrat a la ciutat per dedicar-se a altres activitats, com per exemple el comerç, i aleshores optaven per deixar el seu mas, o bé a un pagès en masoveria (generalment mitjançant arrendament a curt termini, 3 ó 5 anys prorrogats després automàticament si hi consentien ambdues parts), o bé a rabassa a diversos conreadors que moltes vegades, per la possibilitat que tenien de perpetuar el contracte de rompuda mitjançant la pràctica dels colgats i capficats, demanaven al propietari que els concedís un terreny en emfiteusi, on construïen una petita estada o «apartament», originant-se així els petits llogarets prop d'una casa principal.

A continuació exposem un cas per il·lustrar aquestes pràctiques jurídiques.

La família Pasqual de Pierola posseïa en el segle XVIII dues heretats en el terme d'aquest poble: una de petites dimensions que portava el seu nom i que explotaven directament, i una altra, aconseguida mercès a l'hàbil política matrimonial portada a terme per la família en els segles anteriors (52), de més grans dimensions i en la qual l'any 1784 hi havia instal·lats un masover i quatre apartamenters (53).

Finalment, cal que tinguem en compte que Pierola era un senyoriu de naturalesa jurisdiccional que posseïa la família Dalmases des de l'any 1689 (54), per

48. P. Vilar comenta un cas semblant, el del poble muntanyenc del Cint, on quan hi ha manca de gra «hom compra la quantitat necessària als arrendataris del delme». (VILAR, P. *Catalunya dins l'Espanya moderna...* Ob. cit. vol. III p. 634).

49. Per les collites de vi vid. Quadre VI.

50. A. parroquial de Pierola. Escriitures. Manual XI (14-14) ff. 27-48, establiments fets pel senyor de Pierola de masos rònecs a diversos pagesos de Pierola l'any 1492.

51. MAS, Josep: *Notes Històriques* vol. XVIII. Batllorologi de Pierola. Fitxes manuscrites que es troben a l'Institut Municipal d'Història de Barcelona.

52. Aquesta segona possessió l'havien aconseguida mitjançant un doble enllaç amb la família Gras de dalt: 14-XII-1655, matrimoni de Miquel Pasqual amb Mariagna Gras (A. parroquial de Pierola. Man. II (matr.) f. 13); 4-VI-1669, matrimoni de Joan Pasqual fill de l'anomenat Miquel Pasqual amb Maria Francisca Gras (A. parroquial de Pierola. Man. II (matr.) f. 24).

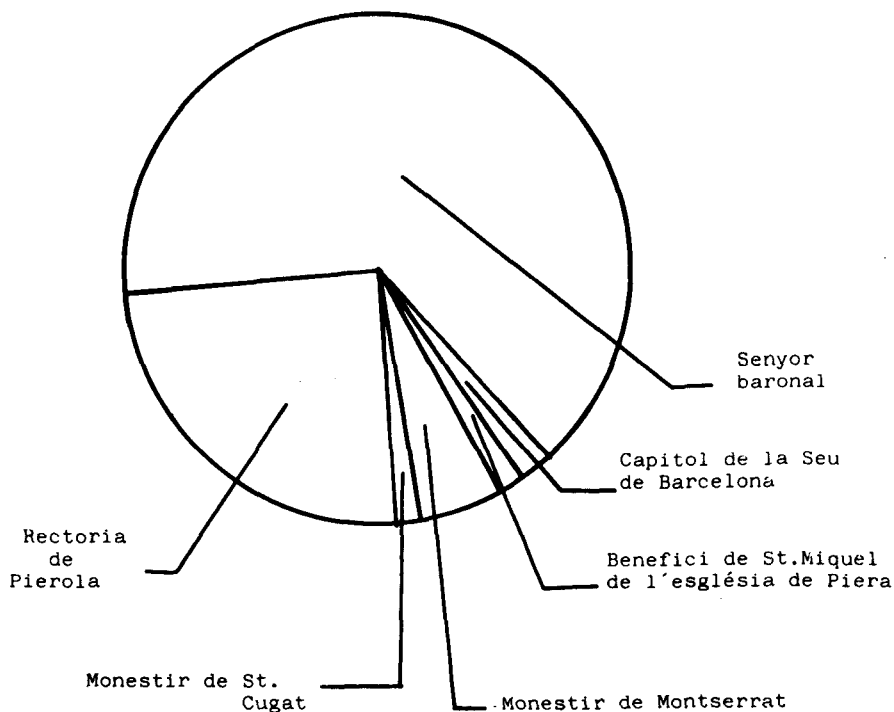
53. Documentació particular de la família Pasqual. Cadastre de 1784.

54. MAS, Josep: *Notes Històriques* vol. XVIII. Senyorologi de Pierola.

la qual cosa pogueren nomenar el batlle fins a la Nova Planta. La gent de Pierola eren considerats homes propis, solius i afocats del seu senyor i tenien obligació de retre homenatge de fidelitat sempre que aquest els ho requerís. El senyor percebia a més de nombroses rendes en metàl·lic, en espècie i en treball, drets com el d'empara, fadiga i llüisme (55).

També hi havia nombroses institucions eclesiàstiques que tenien dret en el terme de Pierola, però la més important era la rectoria, que rebia tota la primícia i part del delme de la seva parròquia (56).

QUADRE V : DISTRIBUCIÓ DE LA RENDA FEUDAL
A PIEROLA L'ANY 1781

Font: Certificació feta per Mn.Miquel Dalmau, rector de Pierola sobre les diferents institucions que percibien rendes sobre terres d'aquell terme l'any 1781.
A.parroquial de Pierola : Lligall "delme i primícia"

55. A. municipal de Piera. Manuale Capibrevii termini Castri de Pierola receptum apud Salvatorem Cases et Bosch nott. pub. Regiumque collegiatum Barna. f. 6.
56. Vid. quadre V.

QUADRE VI: COLLITES DE GRA (EN QUARTERES DE «MESTALL») I DE VI (EN CARGUES COMERCIALIZADES PEL RECTOR) DE LES RENDES DE LA RECTORIA DE PIEROLA (1780-1814).

Any	Mestall i grans superiors	Vi
1780	84 q.	91 c.
1781	95 q.	94 c.
1782	120 q.	
1783	118 q.	
1784	61 q.	
1785	86 q.	170 c.
1786	120 q.	197 c.
1787	97 q.	170 c.
1788	65 q.	155 c.
1793	130 q.	205 c.
1794	70 q.	185 c.
1800	62 q.	115 c.
1801	81 q.	60 c.
1802	103 q.	74 c.
1803	134 q.	204 c.
1804	100 q. (aprox.)	178 c.
1808	119 q.	7 c.
1811	62 q.	34 c.
1812	70 q.	59 c.
1813	72 q.	20 c.
1814	77 q.	55 c.

III. EL RECTOR DE PIEROLA I LA GUERRA DEL FRANCÈS
(Comentari de les seves «notas»)

NOTA I: LA INVASIÓ FRANCESA: ELS AIXECAMENTS POPULARS; EL COMENÇAMENT DE LA GUERRA (JUNY-DESEMBRE DE 1808).

El dia 27 d'octubre de 1807 els plenipotenciaris de Napoleó i Carles IV signaven a Fontainebleau «aquella falsa aliança de la Fransa ab la Espanya, de Buonaparte, Emperador de francesos, ab Carlos quart Rey de Espanya» (57), a què fa referència el rector de Pierola en la primera de les seves «notas». Aquest tractat autoritzava l'entrada a Espanya de tropes franceses per a participar en una projectada expedició franco-espanyola de conquesta de Portugal (58). En els mesos següents, van entrant tropes «ab lo senyal de major aliança», però hom sospita aviat que el projecte portuguès de Napoleó no s'hagi convertit en projecte peninsular. Efectivament, el dia 9 de febrer de 1808 passà la frontera catalana una divisió formada per 5.400 homes i 1.800 cavalls, comandada pels generals

57. No s'indica la procedència de les cites entre cometes que pertanyen al Dr. Solanllonch car més endavant ja fem la transcripció sencera de les seves «notas».

58. MERCADER, Joan: *Catalunya Napoleònica*. Barcelona, Rafael Dalmau editor, 1960, pàg. 8.

Duhesme i Lechi (59), i tal com diu el Dr. Pere Solanllonch s'apoderaren «las tropas de Bonaparte del castell de St. Fernando en Figueras, de la ciutat de Barcelona, de Montjuich, Ciutadela, Fuerte Pio».

Amb la presència de les tropes franceses com a fons, el 17 de març de 1808 «los espanyols havian proclamat per Rey de Espanya, per la libre y voluntària abdicació de la corona real de Carlos IV a favor de son primogènit fill Fernando VII» en l'anomenat motí d'Aranjuez (60). El nou rei ha de cercar el reconeixement de Napoleó, les tropes del qual estaven esteses per tot el país, i per aquest motiu va cap a Baiona a trobar a l'emperador (61). Un cop a Baiona, Napoleó, sense gaire embuts, demana la corona espanyola a Ferran VII, qui de moment «a tal axòtica, extravagant proposició, no volgué consentir». Entrà, aleshores en escena el rei pare, Carles IV, reclamant la corona per a ell tot dient que la seva abdicació havia estat «el resultado de la fuerza y de la violencia» (62); el dos de maig, Carles IV signà una carta per al seu fill en què negava l'abdicació d'Aranjuez, i el dia següent sense esperar la resposta de Ferran, signà la cessió de la corona espanyola a Napoleó. El més sorprenent, però, és que dos dies després Ferran contestà a Carles IV confirmant que li cedeix la corona i el dia 12 el príncep i els infants Carles i Antoni publiquen una proclama «absolviendo a los españoles de sus obligaciones» (63).

Davant aquesta situació el poble reacciona d'una manera violenta; la propaganda antifrancesa portada a terme per l'església deixa sentir ara els seus efectes i els grups socials més afectats per la crisi econòmica, els menestrals que es troben en atur i els viticultors que no poden vendre la seva collita, atribueixen al francès tots els seus mals tot idealitzant la figura de l'obscur Ferran VII, que creuen presoner de Napoleó (64) «he aquí a Fernando set posat en un castell, ab continuas centinelles de die y de nit, y per no dir-ho tot». Aleshores els aixecaments contra l'ocupant es prodigaren arreu i aquest establert, pel que respecte al Principat, a Barcelona, intenta sufocar-los. Per exemple el dia 6 de juny, quan una columna es dirigia a Manresa «pues pensaba apoderar-se ab un prompte de la ciutat de Manresa y dels Molins de Pólvora», segons el rector de Pierola, però sobretot, per castigar la ciutat que s'havia revoltat cremant a la plaça el paper segellat amb el nom de lloctinent general del regne, Murat (65), forces catalanes a l'alçada del Bruc de Dalt la deturaren i l'obligaren a retrocedir fins passar Molins de Rei (inexplicablement el rector de Pierola no ens diu res d'aquest fet que tanta ressonància tingué en altres escrits coetanis) (66).

59. MERCADER, Joan: *Catalunya Napoleònica...* Ob. cit. pag. 9.

60. ARTOLA, Miquel: *La burguesia revolucionaria (1808-1874)*. *Historia de España Alfaguara V* Madrid, Alianza Editorial, 1973. pag. 9.

61. Id. *Ibidem*. p. 10. Del mateix autor, *Los orígenes de la España contemporánea* Madrid, Instituto de Estudios Políticos, 1959. Vol. I. pag. 104.

62. ARTOLA, Miquel: *Los orígenes...* Ob. cit. p. 107.

63. Id. *Ibidem* p. 108

64. MERCADER, Joan: *Catalunya i l'Imperi Napoleònic* Ob. cit. p. 18 Sobre la crisi de la manufactura vid. per a Manresa: SARRET Y ARBOS, Joaquim: *Manresa en la guerra de la Independència*, Manresa, 1922 pp. 12-13; per Terrassa: CARDUS, Salvador: *Historial de la guerra Napoleònica a Terrassa*, Terrassa, Fundació Soler i Palet, 1962 pp. 26-27; per a Igualada: TORRAS I RIBÉ, Josep M^a: *La revolució industrial a la comarca de l'Anoia*, Barcelona, Rafael Dalmau Editors, 1979 pp. 27-29; Sobre la conjuntura vitícola del primer terç del segle XIX vid. l'article ja citat de TORRAS ELIAS, Jaume: «Aguardiente...» Ob. cit p. 58-59. Per al cas de Pierola vegi's el quadre VI.

65. SARRET Y ARBOS, Joaquim: *Manresa...* Ob. cit. p. 85

66. Seria inacabable citar tota la bibliografia que han generat les batalles del 6 i 14 de juny de 1808. Una aportació recent que cal esmentar és la de TORRAS I RIBÉ, J.M^a.: *Sometent exercit i poble a les batalles del Bruc*. El Bruc, 1982.

Després d'aquesta derrota i d'altres que els inflingiren els sometents al Penedès, els francesos romangueren assetjats a Barcelona en espera de reforços que no arribaren fins el desembre comandats pel futur mariscal de l'Imperi, Gouvion de Saint-Cyr, que emprengué una violenta campanya pels pobles de la conca del Llobregat (67).

Ara bé, aquests esdeveniments dels quals el rector de Pierola estava molt ben assabentat el dia primer de gener de 1809, en què molt possiblement va escriure «esta petita disgressió», van carregats d'un contingut revolucionari. El poder constituït entra en crisi: la monarquia es deixa enlluernar per les propostes de Napoleó i s'oblida que era la dipositària de la sobirania; les autoritats menors dubten entre acatar les decisions règies de Baiona o posar-se al costat dels revoltats (68). Es genera un buit de poder que en aquestes circumstàncies extremes omplen les juntes de govern i defensa (69). No obstant, aquest aspecte escapa al nostre cronista, perquè es mira els fets des d'un punt de vista d'exaltació dels valors tradicionals encarnats per la corona i de repugnància envers tot el que significaven els francesos: destrucció de l'organització social de l'antic règim.

El Dr. Pere Solanllonch, conscient que deixa un testimoni per a la posteritat vol que el futur lector arribi a veure i entendre la guerra tal com la veu i l'entén ell. Per a ell lluitar contra els francesos no és tan sols lluitar contra un ocupant militar, sinó també contra els qui, donant exemple a tot Europa han donat un primer pas vers l'estat burgès, amb tot el que això suposa per als elements eclesiàstics. És en definitiva una lluita contra allò que ell anomenà «perversas máximas francesas, llibertat, igualtat i demás monstruos» (70). És aquest apassionament originat a partir de l'interès a defensar la seva posició, junt amb la lògica manca de perspectiva històrica i de distanciament dels fets, el que el priva d'adonar-se que aquí mateix, prop seu, s'està gestant en el fons un trasbals paral·lel al francès: aixecaments contra l'autoritat constituïda i presa del poder per part d'uns organismes que són expressió, en tant que el rei és a Baiona, de la sobirania popular (71).

NOTES II i III: LA CAMPANYA DE SAINT-CYR: LA CRISI VITIVINÍCOLA.

L'arribada de reforços francesos féu possible el trencament del setge barceloní i la dispersió de les tropes que l'havien format. L'exèrcit francès comandat pel general Saint-Cyr s'ocupà a finals de 1808 i en els primers mesos de 1809 en petits combats a les valls del Llobregat i dels seus afluents amb la finalitat de recollir queviures (72). Caigueren en mans del francès viles importants com Martorell, Vilafranca i Igualada, i quedaren exposats a saquejos tots els encontorns d'aquestes. «Los francesos, ja de temps dominant a Barcelona envestiren,

67. MERCADER, Joan: *Catalunya i l'Imperi...* Ob. cit. pp. 47-48.

68. Sobre el caràcter revolucionari que prengué l'aixecament contra els francesos vid. la bibliografia citada a la nota 24.

69. ARTOLA, Miguel: *La burguesia...* Ob. cit. p. 9.

70. Vid. l'apartat d'aquest treball titulat: «El rector de Pierola i l'església catalana del seu temps».

71. ARTOLA, Miguel: *La burguesia...* Ob. cit. p. 10 i 55.

72. MERCADER, Joan: *Catalunya i l'Imperi...* Ob. cit. p. 48.

perseguiren, a est vecindari, que en realitat era llàstima lo recordar quinas festes de Nadal nos donaren estos francesos, tant plenas de tribulació, per acabar lo any 1808, y quina entrada tant tràgica per comensar lo any 1809» (73). La reacció primera de la gent que vivia en viles i pobles grans que queien en mans dels francesos era abandonar-ho tot i marxar amb els béns més indispensables cap a llocs apartats. Així la vall que forma la riera de Pierola serví de refugi a molts fugitius de viles com Esparraguera, Martorell, Abrera, constatació que el rector ja fa al final de la nota I en «Llevar-te la admiració» de la quantitat de gent que reb el sacrament del baptisme d'una manera accidental a la seva parròquia, i que reitera en la nota II, la qual té com a fi la justificació de l'abundància de partides d'òbit de forasters (74): «(...) lo motiu de tal digressió mia (...) consisteix, per llevar-te la admiració que podrias tenir al llegir tantas partidas de baptismes de altres parròquias, y sàpias que des de lo die de St. Tomàs Apòstol antecedent, en què se descubrí la trahició contra Catalunya feta per un poch amant de sa pàtria y nació, ja hagueras vist tots los pobles de Llobregat, Martorell, Abrera, Esparraguera, com totom fugia per escapar-se de la pèrfida, cruel inhumanitat francesa: pobre del pàrroco y religiós que atrapaban los francesos! Moltes famílies dels pobles anomenats se refugiaren en ma parròquia de St. Pere de Pierola.»; «Nota, oh lector!, que en lo orde de las partidas de Òbits, trobaràs tanta diversitat de difunts, que tot no pot ocasionar-te sinó admiració.»

Però aquests pobles difícilment podien acollir als refugiats. Estaven sotmesos a constants saquejos, ja sigui dels francesos, ja sigui de bandolers disfressats de guerrillers que sembraven el terror arreu. Les feines del camp no es podien desenvolupar amb normalitat i consegüentment les collites eren escasses. A més, en una zona vitivinícola com en la que s'inscrivía Pierola, el trencament dels canals habituals de comercialització del vi havia sembrat la misèria entre les famílies que en depenien amb exclusivitat. La guerra no tan sols deturà les exportacions de vins i aiguardents cap a Amèrica, sinó que segons la localització dels enemics era impossible l'exportació de vi vers les comarques interiors: «Los francesos privaban lo baixar en est terreno per comprar-nos lo vi a tots los de la part de Vich, Olot, etc, y segons fama entraba en aquells terrenos lo vi del Rosselló». Aquesta situació, no tan sols féu caure els preus del vi, com havia passat durant les tres guerres amb Anglaterra, sinó que en alguns anys ni es podia vendre la producció: «Assò declaro en 16 juliol 1809, y ja és cansat sobre manera lo sistema de Napoleon Bonaparte ab sas àgulas. Causa assò trastorn y misèria en est pahís no podent vender lo vi. Paciència». Les collites de les rendes de la rectoria, segons l'elaboració de les dades parroquials que presentem en el quadre VI, confirmen aquestes paraules.

Les conseqüències demogràfiques que es derivaren d'aquesta situació militar foren catastròfiques. El nombre de morts causats directa o indirectament per la guerra fou elevadíssim. En molts llocs la taxa de mortalitat es multiplicà per quatre i per cinc, respecte als anys normals, factor que junt amb el lògic descens dels nascuts reduí el ritme creixent de la població a xifres negatives (75).

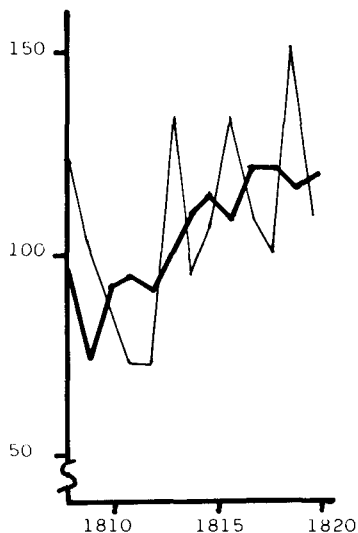
73. El dia 21 de desembre els francesos ocuparen Vilafranca i el dia 1 de gener Igualada, ciutat que hagueren d'abandonar de dia 11 de gener, encara que per no gaire temps, ja que el 17 de febrer tornaren a ocupar-la fins el 10 del mes següent (MARTÍ FIGUERAS, Juan: «Episodios de la guerra...» Ob. cit. pp. 450-453).

74. Vid. quadre X.

75. NADAL, Jordi: *La població española (siglos XVI-XX)* Barcelona, 1976 (4) p. 137.

Les gràfiques dels quadres VII, VIII i IX són del tot expresives del moviment demogràfic de Pierola en els anys de la guerra: es produeix una baixada en el nombre de batejats, una alça en el d'enterrats i consegüentment un creixement vegetatiu brut negatiu, factors tots condicionats per l'arribada de refugiats, tal com reflecteix el quadre X.

QUADRE VII : BAPTISMES DE LA PARRÒQUIA DE ST.PERE
DE PIEROLA (1808-1820)

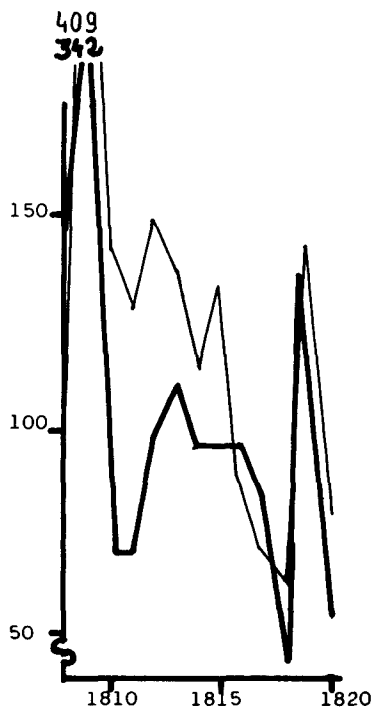

ANY	TOTAL BAPTISMES	INDEX	MITJANA
1808	24	126,9	97,2
1809	20	105,8	75
1810	18	92,5	94,2
1811	14	74	96,4
1812	14	74	94,4
1813	26	137,5	98,2
1814	18	95,2	110,8
1815	21	111,1	122,4
1816	26	137,5	110,8
1817	21	111,1	122,4
1818	19	100,5	122,4
1819	29	153,4	119,2
1820	21	111,1	120,2

— Index de baptismes 1770-1808=100
 — Mitjana mòbil calculada sobre cinc anys amb l'any observat al mig.

Font: A.parroquial de Pierola
Manual VI de baptismes.

QUADRE VIII : ÒBITS DE LA PARROQUIA DE ST.PERE DE PIEROLA
(1808-1820)

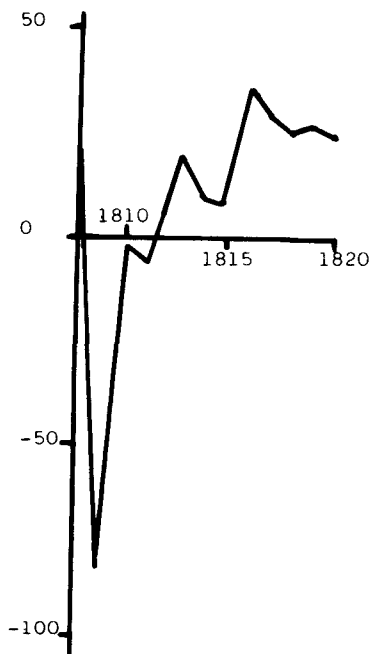
TOTAL OBITS	INDEX OBITS	ALBATS	INDEX ALBATS
13	102,3	10	136,9
52	409,4	25	342,4
18	141,7	5	68,4
16	125,9	5	68,4
19	149,6	7	95,8
17	133,8	8	109,5
14	110,2	7	95,8
17	133,8	7	95,8
11	86,6	7	95,8
9	70,8	6	82,1
8	62,9	3	41
18	141,7	10	136,9
10	78,7	4	54,7

— Index del total de morts: 1770-1808=100

— Index d'òbits albats: 1770-1808=100

Font: A.parroquial de Pierola.
Manuels VI-VII d'òbits.

QUADRE IX : CREIXEMENT VEGETATIU BRUT DE PIEROLA (1808-1820)
(Taxa de natalitat - taxa de mortalitat)

ANY	TAXA DE NATALITAT	TAXA DE MORTALITAT	CREIXEMENT
1808	57,9	31,4	26
1809	48,3	125,6	-77
1810	43,4	43,4	0
1811	33,8	38,6	-5
1812	33,8	38,6	-5
1813	62,8	41,0	21
1814	43,4	33,8	10
1815	50,7	41,0	9
1816	62,8	26,5	36
1817	50,7	21,7	29
1818	45,8	19,3	26
1819	70,0	43,4	27
1820	50,7	24,1	26

Font: elaboració pròpia de les dades
dels quadres VII i VIII

QUADRE X : ADMINISTRACIÓ ACCIDENTAL DE SACRAMENTS A PIEROLA
DURANT LA GUERRA DEL FRANCES.

BAPTISMES

ETAPA	TOTAL BATEJATS	TOTAL BATEJATS REFUGIATS	% BAT. REFUGIATS	PROCEDÈNCIES	
1808	24	1	4,1%	Esparraguera 1	
1809 (Campanya de Saint-Cyr)	7 3 2	total:12	8	66,6%	Esparraguera 6 Abrera 2
Resta 1809	8				
1810	18				
1811 fins maig	9	total:35	1	2,8%	Martorell 1
Juny-Octubre 1811	3		1		St.Llorens d'Hortons 1
Resta de 1811					
1812	42		4	9,5%	Martorell 2 Esparraguera 1 Bruc 1
1813					

ÒBITS

ETAPA	TOTAL MORTS	TOT.MORTS REFUGIATS	%MORTS REFUGIATS	PROCEDÈNCIES	MORTS en la LLUITA	%
1808	13	0	0	-----	0	0
1809 (Campanya de Saint-Cyr)	27	12	44,4%	Esparraguera 7 Martorell 3 Sants 1 Masquefa 1	2	7,4%
Resta 1809						
1810	49	8	16,3%	Barcelona 1 Martorell 1 Esparraguera 4 Sarrià 1 St.Feliu Ll:1	0	0
1811 fins maig						
Juny-Octubre 1811	8	5	62,5%	Terrasa 1 Bruc 3 Collbató 1	3	37,5%
Resta 1811						
1812	39	3	7,6%	Esparraguera 1 Martorell 2	1	2,5%
1813						

NOTES IV i V: ELS ESDEVENIMENTS DE L'ESTIU DE 1811: CRISI I MALESTAR

Les «notas» IV i V de la nostra ordenació foren escrites el 15 de juliol de 1812 i el 1 de novembre de 1812 respectivament, per tant, un any després de succeir els aconteixements que són l'objecte de la narració. La segona és una reelaboració més literària de la primera. En elles el rector de Pierola descriu a la manera d'unes memòries les seves trifulgues tot enmarcant-les en la situació general del país a l'estiu de 1811.

A partir de l'abril de 1809 una empresa havia demanat tota l'atenció de l'invasor francès: el tercer setge gironí formalitzat l'abril de 1809 (76) i allargat durant set mesos fins aconseguir el desembre la rendició de l'heroica plaça (77). Per això i pel canvi d'actitud que prengueren els napoleònides en fer-se càrrec del govern de Catalunya el mariscal Augereau (78), creiem que el període de temps que va de l'abril de 1809 fins el maig-juny de 1810 es visqué amb certa tranquil·litat en «est vecindari» i per tant el Dr. P. Solanllonch no tindria cap motiu per escriure alguna de les seves narracions.

La política napoleònica, però, canvià d'orientació amb la destitució del mariscal Augereau i la incorporació al capdavant del comandament del Principat del mariscal Macdonald, que al costat del general Suchet, governador de l'Aragó, portà a terme una campanya que culminà amb la submissió de pràcticament tot el Principat l'any 1811. Les places importants anaren caient: Lleida (març 1810), Tortosa (gener 1811), i finalment Tarragona (juny 1811), on residien els òrgans de govern del Principat resistent (79).

La pèrdua de Tarragona, baulard polític i militar, amb la immediata caiguda de Montserrat, nucli espiritual i religiós del país, significà un cop a mort per a la insurrecció catalana (80).

A l'estiu de 1811 començà l'etapa més dura de la guerra: la pressió de l'ocupant és molt forta i la manca dels aliments imprescindibles per a subsistir és general; el rector parla de quan «casi és increïble per la posteritat lo excessiu de preu ab que se posaren los aliments». Als saquejos francesos s'hi afegiren la multitud d'impostos extraordinaris que els poders resistents han de recaptar per mantenir l'exèrcit, (és el que J. Fontana anomena fiscalitat immediata, és a dir, proveïments, repartiments forçats, etc. (81)), i la imposició de la obligatorietat de

76. MERCADER, Joan: *Catalunya i l'Imperi...* Ob. cit. p. 59.

77. Id. *Ibidem*. p. 78.

78. Id. *Ibidem*. p. 79 ss.

79. Id. *Ibidem*. p. 180 i ss.

80. Id. *Ibidem*. p. 189.

81. *La Junta de subsistències...* Ob. cit. pp. 14-15. L'any 1810 el batlle i regidors de Pierola ja es queixaven davant el capità general del Principat de les excessives càrregues impositives que els eren assignades en la següent instància: «Excelentísimo señor: El bayle y Ayuntamiento del pueblo de Pierola, (...) exponen que el veinte y siete de diciembre próximo pasado recibieron un oficio de la Junta de contribuciones extraordinarias que mandó a aquella Junta en nueve de setiembre último para que bajo las reglas prescritas en mismo hiciese el reparto por menor de las expresadas contribuciones, en cuyo reparto ha tenido a bien a señalar la expresada Junta treinta y dos duros mensuales al pueblo de Pierola por razón de capitación; (...) Los exponentes (...) se ven en la precisión de manifestar a Vuestra Excelencia lo sumamente difícil y casi imposible que les es de verificarlo, a causa de que el pueblo de Pierola consta de veinte y cinco casas solares de labradores en quienes puede recaer el reparto insinuado por menor, pues que de estas hay nueve que son meramente de colonos, cuyos dueños no habitan el término del pueblo sino en distintos parages. (...) Hallándose fuera del término los dueños de las expresadas casas, es poco o nada lo que se puede contar con sus colonos por lo que toca al reparto de la contribución, por ser gente que no hace más que vivir y pasar con su trabajo, teniendo hartó que hacer

les quintes, cosa que mai no havia agradat als catalans (82). No pot ser més explícit el Dr. Solanllonch quan diu: «A centenars los pobres (...) cada die ab cara més pròpia de mort que de vida, y com totas las casas estaban arruïnadas, ja per los fatals enemichs, com y també ab tanta varietat de pagos casi cada die, no és de admirar que lo pahís estigués ja pobre, ja malalt, ja ab continuo gusto».

Molts dels fugitius de les viles grans, en veure que la guerra s'allargava, intentaven tornar a casa seva adaptant-se com podien a la nova situació. Les llargues estades dels francesos a les viles importants fan desaconsellables les fugides i els caps enemics gaudeixen contemplant com tornen aquells que s'havien fet escàpols (83).

NOTES VI, VII i VIII: LA CRISI DELS ANYS 1812 I 1813: LA FI DE LA GUERRA.

En els anys 1812 i 1813 es pateixen les conseqüències de les campanyes de 1811: una aguda crisi de subsistències es desencadenà arreu (84) i a Pierola el rector veu que el gra va molt car i en contraposició els preus del vi estant encantats.

«Los gabatxos fins el maig de 1813 continuaban en fer sas corredissas y pillos» i «Los nostres governs y militars, tot era ordas y més ordas paga y més paga, tot era terminant ab la continua veu de urgències y necessitats de l'Estat». És en definitiva, un sentiment de defalliment el que es desprèn de la lectura de les notes VI i VII.

A partir de 1813, però, els francesos se'ls fa impossible continuar mantenint l'ocupació: la campanya de Rússia havia estat desastrosa i havia minvat considerablement els exèrcits imperials que finalment, el març de 1814, hagueren d'abandonar la península per la pressió dels escamots guerrillers i de l'aliat anglès: «Com a l'any 1814, los francesos, que per lo espay de sis anys antecedents havian tan insultat y demostrat sa barbàrie y crueltat en lo Principat, entre altres, de Catalunya; tinguessen ja aterrat son orgull ab la precisió de marxar dels

con cumplir con las contribuciones ordinarias de catastro y demás. Las restantes casas no son tampoco muy acomodadas o ricas, no teniendo por otra parte ningún género de industria, pues sólo hay Pedro Carreras entre los indicados vecinos que sea comerciante, y este acaba de pagar quinientos duros por razón de gracioso préstamo. Con esto, no sin mucha dificultad podrán recogerse los treinta y dos duros señalados al repetido pueblo pero sobre todo se hecha de ver cierta imposibilidad en poderlos recoger en lo que toca en los meses atrasados de setiembre, octubre y noviembre últimos. Tanto más si se atiende que con ocasión de ser el propio pueblo camino de Vilafranca y Tarragona ha prestado muchos servicios de bagages y otros en el frecuente tránsito de tropas por allí y también de somatenes, habiendo tenido algunos de estos y casi todo el término desde últimos del año próximo antecedente, por el espacio de tres meses, sin que por esto se hubiesen podido librar de ser saqueadas de los enemigos ocho de las citadas casas como todo ha sido público. Por lo demás los exponentes han deseado quarteres servir a la patria como que al simple ruego de auxilio que les pidió la Junta de Piera, le dio ocho quarteres de trigo. Otras veces ha enviado alguna paja y leña a las Juntas de Esparraguera y del Bruch y por fin contribuyó al socorro de la de Martorell en otra ocasion con diez cabritos machos y paja también y leña, cuyas circunstancias han ayudado a ponerla en el estado indicado de no poder realizar el reparto por menor de la capitación señalada, en especial por el tiempo atrasado. (...)» (Document procedent de l'arxiu particular de la família Pasqual).

82. MERCADER, Joan: *Catalunya i l'imperi...* Ob. cit. p. 125.

83. El mariscal Suchet diu en les seves memòries, sobre Igualada: «por primera vez en Cataluña desde que estaba luchando pudo ver los habitantes quedarse o regresar a sus casas» (*Memoirs de Maréchal Suchet, duc d'Albufera sur ses campagnes en Espagne depuis 1801 jusqu'à en 1814, écrits par lui même.*) Paris, 1834, II, p. 119. Fragment transcrit per MERCADER, Juan: «Una ocupación de Igualada por los franceses (Julio-Octubre de 1811)» a Boletín de Asociación Fotográfica de Igualada, Igualada maig 1957 p.7.

84. SOLDEVILA, Ferran: *Història de Catalunya*. Barcelona, 1935, vol. III p. 103.

nostres confins y deixar del tot llibre la nostra capital Barcelona que tant cautiva havia estat en estos sis anys; havent-se ab un modo admirable lograt lo retornar a son trono lo suspirat y cautiú nostre Fernando set, qual en lo may de 1814 comensà a posar los peus en terra de Catalunya».

Però el retorn «a son trono» del «suspirat y cautiú nostre Fernando set» no esborrà pas el solc profund que aquests sis anys marcaren en l'evolució històrica del país.

En l'àmbit econòmic la guerra suposà la ruïna per a amplis sectors de les forces productives. Tal com hem vist en el cas de Pierola, la viticultura resultà especialment perjudicada per la confrontació, que fou per a aquest sector la culminació de les crisis cícliques-comercials de 1796-1801 i 1804-1807. No volem dir, emperò, que en fos el final, ja que la crisi vitivinícola es prolongà fins ben entrat el segle XIX a causa de la pèrdua dels mercats colonials amb motiu de la independització americana i la manca d'un mercat nacional substitutori per als vins i aiguardents catalans (85).

La guerra, per altra part, també afectà l'evolució política posterior. Tal com hem vist, durant la guerra a causa del buit de poder generat per les abdicacions de Baiona sorgeixen unes formes noves de govern (les juntes) que tenen com a base la sobirania popular, i que moltes vegades van molt més enllà de l'organització de la defensa, fins al punt d'arremetre frontalment contra les bases de l'antic règim (86).

IV. LLENGUA I ESTIL DE LES «NOTAS» DEL RECTOR DE PIEROLA.

1. LLENGUA.

A les primeres dècades del S. XIX la llengua segueix el procés de deseiximent començat durant el S. XVIII amb els primers escriptors i intel·lectuals que, des dels inicis de la decadència, s'interessaren pel coneixement de la llengua i cultura catalanes (87).

En aquesta època la llengua catalana està, però, representada quasi exclusivament per la llengua que parla el poble. La manca d'una classe intel·lectual estable i, per tant, d'un model de llengua a seguir té com a conseqüència que la producció escrita sigui encara molt incipient i irregular, i reflecteixi els barbarismes, construccions i expressions que utilitza el poble quan parla. Ens trobem, doncs, en un país que tot just comença a despertar-se culturalment; en un moment d'una gran inseguretats lingüística que no es resoldrà fins l'arribada, ja en

85. TORRAS ELIAS, Jaume: «Aguardiente...» Ob. cit. p. 53. Vegi's també FONTANA, Josep: «Sobre la crisi agrària europea de començaments del segle XIX» a *Primer col·loqui d'Història Agrària*. Barcelona 1979.

86. «...el movimiento —es refereix a la guerra— no es solamente antiextranjero sino que prolongó el motín de Aranjuez, expresando un descontento interior, i la esperanza en el desterrado Fernando, príncipe de la leyenda. Sólo que todos los españoles no insertan estos recores y esperanzas en la misma imagen. Para unos hay que reanudar la obra del siglo XVIII, e imitar a Francia a la vez que se le resiste. Para otros —entre els quals hi hauria el Dr. Pere Solanllonch— és el absolutismo patriarcal de Fernando la garantía de la tradición; los fueros, el antiindividualismo económico medieval, la íntima unión de lo religioso y lo político, lo que hay que defender. En una palabra, España «liberal» —España «carlista», España «roja» — España «negra», existen ya, conjugadas contra el enemigo, y sin embargo, en profunda contradicción.» (VILAR, Pierre: *Historia de España*. Barcelona, Crítica, 1978. p. 81).

87. RIQUER, Martí de; i COMAS, Antoni: *Història de la Literatura Catalana*. Barcelona, Ed. 62, 1972. Vol. IV pp. 164-209.

el segle XX, de la normativització de Fabra, i on entretant, el castellà és la llengua culta.

D'aquesta situació podem deduir les principals característiques del llenguatge i l'estil de l'època: abundants barbarismes a causa de la influència del castellà, però al mateix temps riquesa de vocabulari i d'expressions populars, i una sintaxi irregular de construccions precàries i molt sovint repetitives per un ús i abús de frases subordinades extretes del llatí, en la qual es nota la manca d'escriptors més o menys cultes com ara el Dr. Pere Solanllonch (88). Les seves «notas», excepte una, són escrites en català i ho són perquè tenen un caràcter senzill i sincer, expressió d'unes vivències que vol transmetre a un suposat lector amb un clar esperit moralitzador. Mentre que el relat que escrigué en castellà suposem que fou un intent de fer-lo més culte, més oficial.

Una vegada situat en l'època, passem a detallar les característiques d'aquest llenguatge. La seva llengua és rica en frases i expressions populars que, ben utilitzades en les seves narracions, contribuiran a donar un major dinamisme i expressivitat. A més, cal remarcar el fet de l'existència d'una gran quantitat de formes adjectives, comparacions i metàfores que en tot moment utilitza contra els francesos amb l'objectiu de difondre un sentiment de repulsa envers aquests.

Pel que fa als primers, n'hem recollit una mostra: comparacions com: «pelat com un nap», «tenia la llengua tant seca com una escorsa de roure»; algun adagi, pocs: «no ets bon francès sinó trencas lo promès» (s'enmarca en la francofòbia); i expressions com: «He aquí tot lo teatro mudat» (en què la llarga tradició literària de la forma «teatro» com a expressió de la farsa de la vida, pot suposar la possessió per part del rector d'un bon bagatge cultural), «He aquí que aquell que apareixia venir ab la pell de manso anyell se professa un llop voràs»; imprecacions populars que ens reflecteixen el caràcter espontani i sincer de les narracions: «A ta fas futra! —vas dir— Ja me pot esperar dit tros de fura»; d'altres són formes de dir que suposem molt freqüents en el parlar de l'època i que actualment han desaparegut: «plantaren a sa moda» (a la seva manera), «feihen la postura de baixar», «la vida me vingué a tres minuts de hora», «en substància me portà una poca de aygua», «lo vi bo per beurer apareixia una cosa encantada» (que no es movia de greu), «tinguessen ja aterrat son orgull ab la precisió de marxar dels nostres confins».

També hem recollit una mostra d'aquests qualificatius, símbols de l'animadversió francesa que volia promoure el rector (89), que, en alguns relats (sobretot el primer), són numerosíssims: a Napoleó: «fura», «llop voràs», «sa astúcia infernal», «tirà i mónstruo», «sa fementida, superba, ambiciosa y traydora significació de benavolència», als seus generals: «Chabran-Apòstata», «Lechi-Parricida», als francesos i a les seves tropes: «bàrbars», «canalla», «furiosos», «llibertinos», «perversos», «tropas avaras», «intrusos», «gavatxots», «pèrfida, cruel, inhumanitat francesa», «malignants tercos i pèrfidos», «àguilas negra i de rapinya», «intriga, seducció i trampa francesa», «francesots».

Una altra característica del llenguatge del rector, per altra part força freqüent en l'època, és la utilització del pretèrit perfecte sintètic en comptes del perifràstic que és el més utilitzat actualment: «torní a la barraca y diguí...». Tam-

88. Id. *Ibidem*. pp. 499-501.

89. VILAR, Pierre: *Assaigs...* Ob. cit., pp. 165-172.

bé apareixen, amb molta freqüència, possessius en la seva forma feble quan ara ja només s'empren quan es tracta de possessió familiar: «sa astúcia», «sa serpentina» (referint-se a Napoleó).

Hi trobem a més, qualsevol que no podia faltar —com dèiem— en un escrit d'aquesta època: els barbarismes. Procedents del castellà no són, amb tot, massa freqüents en els escrits del rector, probablement perquè al camp, el català es mantingué més íntegre que a la ciutat, i fins i tot és possible que alguns d'aquests provinquin de l'estada del Dr. Pere Solanllonch en alguna ciutat abans de la seva arribada a la Parròquia de Pierola: «carinyo», «libre», «alcansat», «pues», «saqueos», «susto», «temor», «basta», «terreno», «canalla», «espólios», «pillos», «escalabro», «antemano», «espectáculo», «ànimo», «antes», «salvo», «robo», «agarra», «rápido», «ruido». Totes aquestes paraules, extretes del castellà, han sofert una contaminació del català a nivell fonètic que a voltes fins i tot es reflecteix en l'escriptura. N'hi ha unes altres, però, que són més aviat al revés, és la paraula pràcticament catalana que ha sofert la contaminació de la castellana. És el cas de «fusill» o «hisienda».

A nivell sintàctic cal destacar una repetida utilització de construccions subordinants, sovint complexes i reiteratives, que, en algunes ocasions, arriben a dificultar la comprensió del text. Normalment es tracta de llargs paràgrafs d'oracions subordinades i coordinades encadenades que juntament amb un gran nombre d'hipèrbatons forcen el ritme narratiu dels textos. Amb tot, no hi ha dubte que el rector fa un ampli ús de les estructures sintàctiques derivat segurament dels seus estudis de Llatí, i que sap emprar una sintaxi àgil quan es tracta d'augmentar la tensió narrativa, tot accelerant els successos amb enumeracions i curtes frases juxtaposades: «hagueras vist espolsats los blats, veremades las vinyas i carxotejades las oliveras, cànems, fasols, ciurons y tot lo demés que estava per arreplegar-se».

2. ESTIL

Podem observar dos estils ben diferenciats a les narracions. El primer, representat per la «nota» n° 1, és un estil marcadament moralitzador, amb el qual hom vol crear un sentiment de francofòbia, exultant, en canvi, exageradament a algun personatge patriòtic com Fernando VII. Les principals característiques d'aquest estil són: la repetició constant de les mateixes idees amb diferents plantejaments (creant frases paral·leles o amb anàfora: «després de... després de...») i la intercalació d'un gran nombre d'adjectius, comparacions i metàfores en un continu afany d'atac contra els francesos, que tot donant vivesa i duresa al text intenten exaltar al lector envers aquests. Fonamentalment, però, aquests dos recursos tenen la finalitat d'intentar mantenir l'atenció del lector i aconseguir-ne una major conscienciació. Aquestes característiques ens fan pensar en l'estil àgil, exaltat i viu d'un sermó.

El segon estil, representat per la nota quarta, es basa en la narració dels fets esdevinguts a Pierola i, més concretament, al rector, tot enmarcant-los en l'àmbit general de Catalunya. Aquest estil, doncs, és fonamentalment narratiu, i crea un fil argumental que condueix sovint a un gran dramatisme, sobretot quan es tracta de fets viscuts directament per l'autor, ja que ens els descriu amb molt realisme. La narració, més llunyana, dels fets que succeïen a la resta de Catalu-

nya serveix per a augmentar la tensió narrativa.

Pel que fa als adjectius, comparacions i metàfores, continuen essent abundants quan es tracta de qualificar els francesos, si bé no tant com a l'altre estil. I, en definitiva, tant a nivell sintàctic, per l'existència d'una major varietat d'estructures, com pel que fa a frases i expressions populars, és un estil molt més ric.

Les altres notes es troben a mig camí entre aquestes dues narracions, entre aquests dos estils. En elles veiem l'exaltació i fòbia antifrancesa de la primera narració (aprofitant qualsevol ocasió per reprovar-ne les accions o intercalar insults) i el ritme narratiu ascendent i d'una gran tensió argumental de la «nota» quarta que utilitza frases i exclamacions que resumeixen, simplifiquen i intensifiquen el dramatisme dels moments: «... y se retiraren en Barcelona ab los espolios, saqueos, pillos de tot ben provehits, quan a molts i molts de estos contorns no ha quedat ni camisa per mudar, ni pa per menjar, ni vi per beurer. Llansaban, trencaban las botas y aixís ni los lladres se'n valian y ningú se podia valer. Oh que mala estació de temps!», «Qui no plorara!, qui no suspirara!», «Feiha plorar tal espectáculo»; és el cas també de les sentències llatines: «Quantum ad strepitum mundi», «Erat videre miseriam».

Altres característiques de l'estil comunes a totes les narracions són, per exemple, el gust que té el rector per la polisíndeton, ja que apareixen una gran quantitat de conjuncions en les seves «notas», principalment quan es tracta de descriure accions o d'augmentar el ritme narratiu: «...y se podia veurer tal senyal de Piera (...) y quant los francesots intentaban baixar, tiraban los minyons tres disparos de fusill y s'i arribaban a tràurer y amagar la vandera»; i encara, per sobre d'això, una contínua tendència envers les enumeracions de tot tipus, d'adjectius, de topònims, de verbs... «intriga, seducció y trampa», «introduhint i apoderant-se las tropas de Bonaparte del Castell de St. Fernando en Figueras, de la ciutat de Barcelona, de Montjuich, Ciutadela, Fuerte Pio; després que Bonaparte ab sa fementida, superba, ambiciosa y traydora significació de benavolència, carinyo y amor a Fernando setè...»

Totes les narracions estan escrites en tercera persona i sovint s'hi intercala la primera en les ocasions en què el rector ens relata els fets viscuts directament. Per tant, s'utilitza normalment un estil narratiu indirecte, que a més acostuma a relatar-nos els fets en passat. Apareixen molt poques vegades les frases d'estil directe com: «A ta fas futra! —vas dir— Ja me pot esperar dit tros de fura. Y que per ventura encara no estich ben ordenat, tenint 66 anys de edat?», en els fragments en 1ª persona, i mai els diàlegs.

Per altra part, l'escriptor es dirigeix constantment a un suposat lector: «has de saber que...», «cregas benèvolo lector...»; i fins i tot quasi totes les narracions (excepte les notes 6, 8 i 9) comencen amb una invocació dirigida a aquest: «Oh lector benèvolo!» (fórmula de captar la benevolència del lector i de predisposar-lo favorablement envers els relats). Amb tot això s'aconsegueix una major vitalitat, ja que es requereix constantment l'atenció del lector i a més, aquesta contínua relació crea una proximitat que necessàriament ha de contribuir a un major realisme: «Te hagueras aturdit, oh lector benèvolo!, si en tal estació fosses estat en est terreno».

La transcripció de les narracions ha estat feta seguint rigurosament l'original i d'acord amb les normes assenyalades per J. Geli i M.A. Anglada en el seu

llibre: *Memòries d'un pagès del S. XVIII* (89 bis). Així, s'ha retocat la puntuació tan sols quan ha estat necessari per a fer més agradables de llegir els textos, i sempre amb cura de preservar-ne l'estil original. Altres aspectes com l'accentuació (excepte les formes verbals planes normalment acabades en -en i que el rector fa acabar en -an) i els apòstrofs i guionets en els casos en què no es desvirtua la grafia original, han estat adequats a la normativa actual. Nogensmenys, ha calgut normalitzar les majúscules, desdoblant les abreviatures que podien ser difícils d'entendre i separar alguns mots que apareixien enganxats, marcant amb un punt volat l'elisió actualment indeguda d'alguna lletra. Fins i tot hem indicat entre claudàtors una paraula que hem afegit al text, car era indispensable per a la seva comprensió.

Per acabar, només advertir que aquestes narracions del Dr. Pere Solanllonch havien estat publicades amb anterioritat per Mossèn Josep Mas, erudit arxiver que s'encarregà de l'ordenació, entre altres, de l'arxiu parroquial de Pierola i que entregat a aquesta tasca les descobrí. Cal assenyalar, però, que Mossèn Mas tan sols publicà algunes de les «notas» que avui nosaltres presentem. Aparegueren al: *Bolletí dels Arxius Parroquials* n° 2, febrer de 1908, Rectoria de Vallvidrera (Barcelona, Sarrià), pp. 29-32, amb el títol de «Les maldats dels francesos napoleons a Pierola»; i també al n° 48, (27-IV-1902) pp. 380-1 de *Pensament Català* amb el títol de «La vinguda i maldats dels Francesos Borbons en les Parroquies del Bruc, Pierola i Collbató en el segle XVIII».

V. TRANSCRIPCIÓ DE LES «NOTAS» DEL Dr. PERE SOLANLLONCH RECTOR DE PIEROLA

NOTA I (90)

ANY 1809

Nota, oh lector!, que en 6 juny 1808, comensà a declarar-se del tot aquella falsa aliansa de la Fransa ab la Espanya, de Buonaparte, Emperador de francesos, ab Carlos quart Rey de Espanya. Y com aquí no pretenga jo, ésser historiador de tanta facècia y tragèdia esdevinguda, me contentaré per ara en dir, que després de haver enganyat Bonaparte a Carlos quart ab lo títol de que serian y se tractarian com a germans, del que se veu lo contrari ab la cessió de la corona real y ab la detenció de Carlos quart en Fransa; i després de haver Bonaparte enganyat a Carlos quart ab lo títol de aliansa, introduhint en Catalunya las tropas que foren de l'agrado de Bonaparte, per no dir ara res de les altres províncies de Espanya; després de haver Bonaparte enganyat a Carlos quart ab lo títol de germà, introduhint y apoderant-se las tropas de Bonaparte del castell de St. Fernando en Figueras, de la ciutat de Barcelona, de Montjuich, Ciutadela, Fuerte Pio; després que Bonaparte ab sa fementida, superba, ambiciosa y traydora significació de benavolència, carinyo y amor a Fernando setè, fill de Carlos quart, qual ja los espanyols havian proclamat per Rey de Espanya, per la libre y volun-

89 (bis). CASANOVAS i CANUT, Sebastià: *Memòries d'un pagès del S. XVIII* Edició a cura de Jordi Gell i Maria Angels Anglada. Universitat de Barcelona. Departament de Filologia Catalana. Biblioteca Torres Amat. Novagrafik, 1978.

90. A. Parroquial Pierola. Manual VI de baptismes. Folis 16v i 17.

tària abdicació de la corona real de Carlos 4 a favor de son primogènit fill Fernando set; després que, torno a dir, ab sa astúcia infernal hagué alcansat Bonaparte, de fer passar a Bayona de Fransa a Fernando set ab la demés comitiva sua, perquè allí Bonaparte li volia donar un ósculo y un abràs, en testificació de son amor y de la aliansa que volia continuar ab ell com a Rey de Espanya y ab tots los espanyols; he aquí, lector meu, tot lo teatro mudat. He aquí que aquell que demostraba una simplicitat de paloma, declara sa serpentina, infernal astúcia . He aquí que aquell que apareixia vestit ab la pell de un manso anyell, se professa un llop voràs. Se intimà en Bayona, a Fernando set, la abdicació de la corona real de Espanya y sas Indias a favor de Bonaparte, però com Fernando set a tal axòtica, extravagant proposició, no volgué consentir, he aquí a Fernando set ben pres per los mussivas francesos, manant-ho aixís lo superbo Bonaparte; he aquí a Fernando set posat en un castell, ab continuas centinellas de die y de nit, y per no dir-ho tot; he aquí, finalment lo origen i manantial de las guerras, sedicions que últimament experimentam en tot lo regne de Espanya.

Y per lo que toca a nostre Principat de Catalunya, comensà a demostrar-se la fúria francesa en dit die 6 de juny 1808, pues pensaba apoderar-se ab un prompte de la ciutat de Manresa y Molins de Pólvora, y per premi a las tropas francesas se havia promès que a la reculada saquejarian la Iglésia y Monastir de Montserrat. Quin envit tant bo per unas tropas avaras!. Aixís ho manaban los generals francesos residents en Barcelona, a orde de l'Emperador Bonaparte, y se anomenaban tals generals: DUHESME: EX-NOTARI - CHABRAN: APOSTATATA - LECHI: PARRICIDA. Ara vejas tú, lector, si ab tals gefes havian de tenir molt acert las tropas, que se anomenaban invencibles perquè eran de Bonaparte, que se intitulaba: tot poderós. Horror.

Aquell que se ocupará en referir tot lo que succehí en nostre Principat de Catalunya, a resulta dels furiosos moviments, saqueos, incendis, robos, profanacions de temples, violació de cosas santas y sagradas, ultratges a sacerdots, deshonra lasciva, etc, com és tot assò des de 6 de juny 1808 fins al janer 1809 per las tropas de Bonaparte intrusas en nostre Catalunya; crech que produhirà una història lamentable, y que casi casi no se'n haurà llegida altre de més execrable, abominable. Però per ara me contento ab esta petita digressió, atenant que est és lo llibre en què se notan partidas de batisme, y ab tot, no puch deixar de advertir-te, oh lector benèvolo!, lo motiu de tal digressió mia. Y est consisteix, per llevar-te la admiració que podrias tenir al llegir tantas partidas de batismes de altres parròquias, y sàpias que des de lo die de St. Tomàs Apòstol antecedent, en què se descubrí la trahició contra Catalunya feta per un poch amant de sa pàtria y nació, ja hagueras vist tots los pobles de Llobregat, Martorell, Abrera, Esparaguera, com totom fugia per escapar-se de la pèrfida, cruel, inhumanitat francesa: pobre del pàrroco y religiós que atrapaban los francesos!. Moltas famílias dels pobles anomenats se refugiaren en ma parròquia de St. Pere de Pierola, de la qual may me apartí, si bé que per dos vegadas me amaguí dels gabatxos ab susto y temor. Y he aquí, oh llegidor!, perquè a tots los refugiats prestaba los auxilis temporals que podia, però principalment los auxilis espirituals de Batisme, Penitència, Eucharistia, Sepultura ecclesiàstica y demés que cabia en ma possibilitat. Tot assò suposat continuaré las partidas de Batisme.

NOTA II (91)

Any 1809.

Nota, oh lector!, que en lo orde de las partidas de Òbits, trobaràs tanta diversitat de difunts que tot no pot ocasionar-te sinó admiració, testificant-te la multitud de sustos, robos, saqueos, fugida de casa; y tot assò per evidenciar-te la fúria ab què los francesos, ja de temps dominant a Barcelona ab lo senyal de la major aliansa, però jo dich de la major trahició y embusteria; investiren, perseguiren, a est vecindari, que en realitat era llàstima lo recordar quinas festas de Nadal nos donaren estos francesos, tant plenas de tribulació, per acabar lo any 1808, y quina entrada tant tràgica per comensar lo any 1809. Te hagueras aturdit, oh lector benèvolo!, si en tal estació fosses estat en est terreno. Basta.

NOTA III (92)

Lo mestall se vengué de catorse a setze pessetas. Ordi de deu fins a 15 pessetas. Fabas y fabons de 16 a 18 pessetas. Assò declaro en 16 de juliol 1809, y ja és cansat sobre manera lo sistema de Napoleon Bonaparte ab sas àguilas. Causa assò trastorn y misèria en est pahís, no podent vendre lo vi. Paciència.

NOTA IV (93)

Nota, oh lector!, que en lo present any 1811 se passa molta tragèdia en Catalunya, y per lo que toca a mi, has de saber que en lo die de St. Jaume 25 juliol, en lloch de celebrar la festa del sant, comensí al punt de las nou del dematí a fugir de casa ab la demés família, y lo mateix feren los parroquians de est cap de munt de parròquia, de manera que en aquell die, ni diguí, ni vas ohir missa, y lo mateix feren los demés, tanta era ja la invasió de francesos, que estaban ja de alguns dies apoderats de Igualada, Casa Massana y del Monastir de Montserrat, cometent en lo recinto de est pahís todas las tiranies que se poden pensar de uns enemichs tant bàrbaros, que ab tanta seducció se han introduhit per Catalunya y la Espanya tota. Estas invasions de semblant canalla eran casi cada die, ja robant, ja saquejant sens pietat, en Pierola, Bruch, Collbetó, y allí ahont les apareixia bé. Molta havia de ser la vigilància de die y de nit per poder escapar de la crueltat de tals enemichs, y per lo que toca a Pierola, teniam a la Serra de las Rauredas del Sr. Baró del terme y de casa Pujol de la Riera alguns minyons, y a cert paratge de la vinya vella de casa Pons y Ponset de la Serra, plantaren a sa moda un llansol blanch per vander, y se podia veurer tal senyal de Piera, casa Matagarriga, etc, y quant los francesots intentaban baixar, tiraban los minyons tres disparos de fusill y s'i arribaban a tràurer y amagar la vander. Totom fugia y desemparaba la pròpia casa. Est era lo sant donat per lo règimen de est cap de munt de terme y cregas, benèvolo lector, que casi cada die feihen estos enemichs la postura de baixar, ja en est terme, ja en lo Bruch y en Collbetó, y discorr, què sustos!, què fugidas!, què pèrduas!. Durà esta tormenta y aflicció des del die de St. Jaume fins a 10 octubre 1811, en qual die desampararen

91. A. Parroquial Pierola. Manual VI d'òbits. Foli 135.

92. A. Parroquial Pierola. Lligall «delme i primícia». Llibreta de delmes i primícies de l'any 1808.

93. A. Parroquial Pierola. Lligall «delme i primícia» Llibreta de delmes de l'any 1811.

los francesos lo coll de casa Massana, Puig Ferran y Montserrat, y se retiraren en Barcelona ab los espólios, saqueos, pillos, de tot ben provehits, quan a molts y molts de estos contorns no ha quedat ni camisa per mudar, ni pa per menjar, ni vi per beurer. Llansaban, trencaban las botas y aixís ni los lladres se'n valian y ningú se podia valer. Oh que mala estació de temps!.

En lo discurs de estos tres mesos, a lo menos vas dormir en una barraca que tenia en lo contorn de la hisenda de ma rectoria unas quaranta nits, y casi may me vas apartar de la vista de ma iglésia y rectoria, per lo que me podian haver de menester mos feligresos, y quant los gabatxots apretaban més sa fúria en est terme de Pierola, a les horas me amagaba en la ubaga de casa Pons del present terme, y passada la amenassa, tornaba o bé a la rectoria, o bé a la barraca ja mencionada. Per dos vegadas en lo discurs de estos tres mesos, la vida me vingué a tres minuts de hora, y grácias a Déu que los bàrbaros satèlites del monstro Napoleon no me atraparen, autrement no sé què hageran fet de mi. Tres vegadas me saquejaren tals furiosos la iglésia y casa rectoral, deixant-me casi pelat com un nap. Ordenansa rebí del Comandant francès, que residia a les horas en Igualada, ab que se me manaba lo presentar-me en lo endemà al mitg die en aquesta vila per rebre los ordres de dit Comandant: «A ta fas futra! —vas dir— ja me pot esperar dit tros de fura. Y que per ventura encara no estich ben ordenat tenint 66 anys de edat?»). Entre altres misèrias que experimentí en lo discurs de estos tres mesos, juliol, agost, setembre de 1811, no fou la menor la del die 5 de dit setembre, pues en aquest die, que fou lo tercer en què los gabatxots saquejaren la iglésia y casa mia rectoral, quedí sens pa, sens farina, y quant tota aquella tarda me estava més y més amagant-me amb ma familia per escapar-me de la excedent fúria de tals enemichs, havent-se ells ja retirat a casa Massana, torní a la barraca y diguí a un dels minyons que tenia per mon resguart: «Ves a casa y porta pa, vi, aygua, per revenir-me, pues tinch la llengua tant seca com una escorsa de roura». Anà lo minyó a la rectoria y en substància me portà una poca de aygua ab una olleta de dos ansas, dient-me que a casa no havia quedat res de aliments. En realitat me posí a plorar, al ohir tant escalabro, però paciència. Era ja la posta de sol y lo mateix minyó que a la tarda havia tant o quant quedat ferit de una bala, marxà a ordenansa mia a casa de Carreras, demanant al amo de part mia un poch de pa per poder-ma alimentar jo ab ma familia aquella nit, y me complagué la casa de Carreras enviant-me dos pans, un poch de llevat y un sedàs per poder pastar a l'endemà, pues tinguí ventura que en la barraca tenia de antemano retirats dos sachs de farina. Vingué en la barraca a posta de sol de dit die lo meu germà Rafel, explicant-me la destrucció de tal tarde en ma iglésia y rectoria, y si bé que me aconsellaba lo no venir per aquella nit en la rectoria, però no obstant, me resolguí tornar a casa, y aquí, qui no plorara!, qui no sospirara!, al veurer lo espectàculo tant propri de tals cruels: «Erat videre miseriam», però ànimo, que aquell que verdaderament en Déu confia, no queda del tot abatut.

Casi cada die me trobaba en la urgència de amagar lo calser y vasos de la iglésia, molts semmanas estava lo sacrari sens lo Santíssim, y si algú havia de viaticar o, per devoció, combregar, era precis avisar a la nit antes y al següent matí deiha, si podia, missa per aconsolar al qui havia demanat. Esta era altre tortura ocasionada per tals llibertinos gabatxots. Havia arribat a tal debilitat que casi no me podia sustenir, y he aquí una alarma prompte en lo die 21 setembre,

en qual die per ser St. Mateu, després de haver celebrat la missa matinal, me resolguí anar-me'n a casa Mata de Garriga, y deixaba lo Sr. Vicari del Bruch per lo govern de la parròquia, y jo anaba y venia; y en casa Matagarriga me reparí ab lo bon cuidado que de mi tenia la Sra. Viuda Mata. En tals afligides estacions viviam en est terreno fins al ja dit die 10 octubre 1811, en què reviraren per un entre tant estos perversos francesos en Barcelona, deixant ben arruinhats est pahís y singularment lo Monastir de Montserrat; y no obstant no deixaban de fer sas correrias, los francesos, que eran ja en Barna, ja en Tarragona, ja en Lleyda, ja en Tortosa, y etc.

Casi és increïble per la posteritat lo excessiu de preu ab que se posaren los aliments desde novembre de 1811 fins a maig de 1812. Arribà lo blat xexa a pagar-se a 20 y a 22 duros la quartera, quant lo mestall se pagaba a 16, 18 duros la quartera. Los fabons a 20 lliures la quartera. Lo ordi a 15 y a 16 lliures la quartera. La cibada a 12 lliures la quartera. Los ciurons a 4 y a 5 pessetas lo cortà. Los fasols a 6 y a 7 pessetas lo cortà. La garrofas a 9 pessetas la arroba. La fam era estesa per la terra y molts morian de ella. A centenars los pobres (...) cada die, ab cara més pròpia de mort que de vida, y com totas las casas estaban arruinhadas, ja per los fatals enemichs, com y també ab tanta varietat de pagos casi cada die, no és de admirar que lo pahís estigués ja pobre, ja malalt, ja ab continuo susto.

Vinga pues del cel la consolació, pues així ho espero y a Déu ho demano, en Pierola als 15 juliol de 1812, jo Dr. Pere Solanllonch prevere y rector de Pierola.

NOTA V (94)

Nota y adverteix, oh lector benèvol!, que havent-se los enemichs francesos que ja de tant temps infestan y persegueixen bàrbarament tota la Espanya, y en especial lo Principat de Catalunya; aposentat a mitg juliol 1811 en Igualada, Puig Ferran, Casa Massana y Montserrat, cometent en tots estos confins tots los excessos que de la perversitat de ells, com a malignants tercos y pèrfidos se pot dir; arribaren ja, en lo die 25 juliol de 1811, a comensar sos insults fins a Pierola, en tant que pensant celebrar lo ofici propi del die, fou precis al punt de las nou del matí fugir de casa ab tota ma família, per escapar de la malignitat dels satèlites salvatges de Bonaparte, en cas que ells acabassen de investir a ma iglésia y casa rectoral. En est cap de munt de parròquia, molts solament no ohiren missa, y entre altres jo com a rector, en aquell die de festa major: «Quantum ad strepitum mundi». Nin vas celebrar ni ohir, tant y tant ben fundat era lo temor que ocasionaban aquellas àguilas negras y de rapinya. Desde aqueix citat die fins a 10 octubre 1811, en què los grans soldats bonapartistas se auyentaren de estos terrenes, deixant per última, infame e irreligiosa memòria lo incendi y desolació del Monastir e Iglésia de Montserrat; cregas, oh benèvol lector!, que no te puch assegurar quantas vegades haguí de fugir ab ma família, y lo mateix feihan los meus parroquians. Tot era susto, persecució de aquells malvats. A lo menos durant cerca de tres mesos la persecució, vas dormir 40 nits en lo bosch de la mia rectoria. Tot era alerta, vigilància, y quant los cruels acometian

més, a les horas se multiplicaba lo fugir de un a altre bosch per salvar la vida, y may me apartí de la parròquia, y encara que lo temps era calorós, Déu Nostre Senyor me donaba forsas en una edat avansada de 66 anys. Puntualment, tres foren en est temps les invasions que los gabatxos malvats donaren a ma parroquial iglésia y a ma casa rectoral: en lo die 31 juliol, en 1 setembre y en 5 de setembre de 1811. Los danyos que ab estas tres vegadas han ocasionat, saquejant ab tota fúria la casa i la iglésia, no me és fàcil poder-ho dir ab certitut. Ventura de tenir de antemano amagat alguns adornos de la iglésia y també de ma casa. Ja veus, oh benèvolo lector!, que la suma dalt notada de la entrada en la iglésia, consistia en 15 maig 1811 en lo que ella significa y apunta, y si passas avant en lo fòlio 280 del present llibre, en què se notan las eixidas, gastos de la iglésia, trobaràs que en 12 abril de dit any consistian aquellas en lo que en dit fòlio està escrit, és a dir, que a competència de la entrada que consisteix salvo error en 2236 lliures, 10 sous, 4 diners, ab la eixida que consisteix en 2105 lliures, 8 sous, 11 diners, hauria de quedar líquida y fixa la entrada en lo arxiu en la suma de 132 lliures, 7 sous, 5 diners; pero se ha de advertir que en lo dit 31 juliol 1811, dia de la primera invasió dels perversos gabatxos en la iglésia parroquial y casa rectoral, no tinguí temps ni persona per trauer de l'arxiu un cabasset de quartos y algunas pessetas, que tot era de la iglésia, y judico que entre una y altre cosa hi havia unas 15 lliures, quals la iglésia haurà de suportar de robo entre altres robos fets a ella, pues no tinch culpa, estant ocupat en salvar de la iglésia cosas de major valor. Dich que en 31 juliol de 1811 no tinguí temps, pues vingueren ab tanta fúria y cautela, que al fugir de casa, un francès ab cavall blanc, altre de peu ab sabre nu, me vegeren, y a alta veu, que jo vas ohir, lo del sabre nu cridaba: «Ara fuig lo rector: mata'!, mata'!»». A tres minuts de hora me vingué lo poder escapar la fúria dels desdixats. Assò suposat com a cert y verdader, com tots mos parroquians ho saben, se continuarà aquí la entrada en los comptes de la parroquial Iglésia de Pierola, y atesa la disminució, robo o furt francès antes insinuat consisteix lo total de entrada en 1 novembre 1811, en què fas la present relació en:

(Continua la relació de les entrades)

NOTA VI (95)

En 1812 fins a Nadal se pagaba lo gra per fer pa, y se havia de anar en Vila-nova a comprar, a set y vuyt duros en plata per cada quartera. Lo ordi a vuyt y nou lliuras la quartera. Fabas y fabons a vuyt y nou lliuras la quartera. Lo oli a set y vuyt pessetas lo cortà. Fasols y ciurons, de tres fins a 5 pessetas lo cortà. Lo bacallà a 20 fins a 24 quartos la lliura. Lo vi per ayguardent, de dotse fins a setse pessetas la carga. Lo vi bo per beurer ja se pagaba més car segons ell era. En 1813 fins a maig ja se havia posat un poch més barato lo gra y llegums.

Los gabatxots, fins al maig de 1813 continuaban en fer sas corredissas y pillos, ja per la part de Mataró fins a Olot, ja per lo Vallès fins a Martorell,

95. A. Parroquial Pierola. Lligall «delme i primícia». Llibreta de delmes de l'any 1812.

ja fins a Vilafranca y Vendrell. Se'n portaban presoners a Barcelona molts eclesiàstichs, amos, y quant no trobaban los amos, prenian los fills, las mullers, y si volian eixir de la esclavitut era precis avansar molts cents duros. Viva llàstima! Los nostres governs y militars, tot era ordes y més ordes, paga y més paga, tot era terminant ab la contínua veu de urgèncias y necessitats de l'Estat. En 1812, a lo menos tinguí que pagar entre casa dalmera, nove, subsidi ordinari, subsidi extraordinari, capitació y mensualitats, unas tres centas lliuras, y si assò ha de durar, no sé qui podrà aguantar. Vinga del cel la consolació, ja que en lo món, per ara tot és ruido y confusió.

NOTA VII (96)

Nota, oh lector!, que en 19 juny 1813 a la tarda se commogué una furiosa tempestat, y repetí a la nit del mateix, la que agarrà molt territori y en especial a Pierola, Guàrdia, Bruch, Collbetó; la que ocasionà molt de dany ja en los blats, llegums, verduras, vi, oli, etc, ab gran fúria de vent, pluja y la abundància de pedras y trossos de glas, que arribaba a espantar y atemorisar lo ràpid dels llamps y lo ruido dels trons. Be feihan goig y contento los blats, vinyas y oliveras antes de tres horas del dit die; però després de haver cessat la tempestat, hagueras vist espolsats los blats, veremades las vinyas y carxotejades las oliveras, cànems, fassols, ciurons y tot lo demás que estava per arregar-se. Feiha plorar tal espectàculo. Y no obstant dita pedregada, com molts ja estaban avansats de segar, se advertí en est terreno que lo mestall ja se compraba en juliol a 18 y a 20 pessetas la quartera, lo ordi a dotse pessetas la quartera, lo oli se mantenía a set y vuy pessetas lo cortà, y ab assò los pobres respiraban un poch millor, al veurer que menjaban pa no tan alt de preu. Lo vi per vendre y beurer apareixia una cosa encantada, pues ningú lo demanaba, essent aixís que per ayguardent encara se'n havia en Pierola unas dotse pessetas per carga. Los francesos privaban lo baixaen est terreno per comprar-nos lo vi a tots los de la part de Vich, Olot, etc, y segons fama entraba en aquells terrenos lo vi del Rosselló. No sé quant se acabarà la invasió de tals enemichs, y vuy die 24 juliol 1813 en què fas la present nota, està amenassant de tals enemichs un no sé què, lo que ab lo temps se podrà escriurer per avís a la posteritat. Déu sia ab nosaltres. Amén.

Ita. Dr. Pere Solanllonch prevere rector de St. Pere de Pierola del Bisbat de Barcelona.

NOTA VIII (97)

Com a l'any 1814, los francesos, que per lo espay de sis anys antecedents havian tant insultat y demostrat sa barbàrie y crueltat en lo Principat, entre altres, de Catalunya; tinguessen ja aterrat son orgull ab la precisió de marxar dels nostres confins y deixar del tot libre la nostre capital Barcelona, que tant cautiva havia estat en estos sis anys; havent-se ab un modo admirable lograt lo retornar a son trono lo suspirat y catiu nostre Fernando set, qual en lo may de 1814 co-

96. A. Parroquial Pierola. Lligall «delme i primícia». Llibreta de delmes de l'any 1812.

97. A. Parroquial Pierola. Lligall «delme i primícia». Llibreta de 1813.

mensà a posar los peus en terra de Catalunya; de assò comensaren a respirar més francament los cors dels verdaders patriotas, constants en la fe, defensant la religió catòlica, y suspirant continuament per lo retorn de Fernando set, que la intriga, seducció y trampa francesa, pròpia del gran tirà y monstruo Bonaparte, ab títol de amor de germà havia esclavisat en Bayona primerament, y per lo espay de sis anys posat catiu en Fransa. No fiar-se de gabatxos, pues prometen lo que no cumplen, y ja és adagi: No ets bon francès sinó trencas lo promès. Basta, pues ja los escrits públichs i verdaders diran lo demés.

Assò suposat, en lo principi de 1814 los vins bons per beurer se venian a 4 fins a 6 duros per carga. Lo vi per ayguardent feu moltras variacions, quant se'n havia deu, quant dotse, quant catorse pessetas per carga.

Lo mestall bo se compraba de 4 a 5 duros la quartera. Lo mestall inferior se compraba de 15 a 20 pessetas.

Lo ordi, de deu a 14 pessetas la quartera. La cibada a 7 fins a 9 pessetas la quartera. Lo oli de sis a set pessetas lo cortà. Los fasols de deu a quinse sous lo cortà. Los jornalers, per cabar les vinyas y segar lo blat guanyaban si'sfeihan lo gasto, de tres a sinch pessetas per jornal. Era lo seu temps y al hibern nos veurem.

Assò notaba en 28 juliol 1814. Dr. Pere Solanllonch prevere rector de Pierola.

NOTA IX (98)

Como a cura párroco de San Pedro de Pierola certifico: Que todos los arribado nombrados, fueron confirmados en la Parroquia de Pierola, por el Ilustrísimo Sr. Don Pablo de Schar Obispo de Barcelona en el referido dia 25 abril de 1814. Admirarà tal vez alguno, que en tantos años que discurrieron desde la última pastoral visita en esta parroquia, no haya havido más para confirmar, pero quítese la admiración si se atiende a lo pasado, y tambien la invasión tan larga en España y especialmente en Cataluña de los enemigos franceses, que en estos últimos seis años pasados, no sólo impidieron las pastorales visitas, si que también les precisaron a refugiarse por mucho tiempo en la isla de Mallorca, y gràcias a Dios que amaneció la aurora, y acudió pronto Nuestro Ilustrísimo Prelado Don Pablo de Schar a su grey, y luego empeçó semejantes visitas, por el més de marzo y abril de 1814, y muchos de mis feligreses, para la Confirmación acudieron ya en Esparraguera en 1808, ya en Vallbona, Pobla, Piera, en los referidos meses. Y para que conste en donde convenga, doy el presente certificado en mi casa rectoral de Pierola a los 10 mayo 1814.

Dr. Pedro Solanllonch cura párroco de Pierola

Dij Gallinç de cençoy una la Carrerana del Bruch, per la Senya que se en Pierola, en terra de Caja Carrerç, y la alca de la terra del Sr. Baro de Pierola.

Dij anyells de Delme, on de la terra de dit Sr. Baro, lo alca del Març de Caja Mata de Piera.

ao canem, que renia donat para aplegar a miçoy, me ha porca lo Collector una arroba, y miçoy franci de gagey.

Nota o Lison, que en lo pñe any 1811, se passa molta tragedia en Catalunya, y per lo que toca a mi, he de saber, que en lo die de S. Jaume 25. Julis, en loch de Cebre, la terra del Sr. Comeny al punt de hoy nou del demari, a fugia de Caja, ab la demy familia y lo març, feren los Senyoriç de art Cap de munt de l'Arca, demencia, que en aquell die, ni digui, ni voy haz d'istia, y lo març feren los demy, tanta era ja la moçia de francçoy, que usaban ja de algun die apoderay de Jqualada, casa Maswana, y del Monayri de Mongerast, comaren en lo recimo de wt l'Arca rotay lo fixamç que se poden penyar de vny Enemichy tanta barbaros, que ab tanta seduccio se han introduhit per Catalunya, y la Espanya tota. Cotay unçionç de Semblant Carta

